

A Sárszentmiklósi KIPPKOPP óvoda környezetvédelmi tevékenységeit figyelembe véve óvodánk is törekszik a hazai táj, a helyi néphagyományok, szokások, tárgyi kultúra értékeit felkutatni, megőrizni, védelmét biztosítani. Megtartjuk az eddig kialakított szokásaink közül az ide beépíthetőket (pl.: fák, madarak, föld napja, a gyermekek fantáziáját is megmozgató „Úrha-józási Világnapot”). Alkalom szerűen elvisszük a gyermekeket kirándulni, természetet járni, más tájakat hegyeket felfedeztetni. A LÉPÉSROL-LÉPÉSRE program lehetőségével élve a szülőket is magunkkal vihetjük már ezekre az élményszerző kirándulásokra.

A szabadtéri játék tevékenység színhelye

A gyermekek harmonikus testi-, szellemi fejlődésének elengedhetetlen eleme a szabadban, a friss levegőn aktívan eltöltött idő. A gyermekek a szabadban való játékot természetes örömmel, lelkesedéssel fogadják; itt minden irányban megfigyelhető a fejlődésük. A külső környezet bevonása a nevelésbe hozzájárul:

- a gyermekek fizikális, testi fejlődéséhez
- a szociális készségek és ismeretek fejlődéséhez
- az érzelmi fejlődéshez az akadályok leküzdése révén a gyermeki önbecsülés fejlődéséhez, a zökkenő mentesebb kapcsolatteremtéshez az érzékszervek működését és az esztétikai érzék fejlődésének összekapcsolódásához
- a gyermekek intellektuális fejlődéséhez

A külső környezet kialakításánál elsődleges szempont a *biztonság*. Az óvodánk udvarán van homokozó, csúszda, hinta, mászóka, füves terület, és egy zártabb részen betonozott hely.

Megoldásra váró feladatunk itt az udvari vízcsap helyének átalakítása szökőkúttá, vagy ivókúttá. A szabadtéri eszközök tárolására az udvar sarkában álló kis házikóban van lehetőség. Az óvodánk udvara akkora, hogy a mindenféle tevékenységet végző gyermekeink nyugodt körülmények között elférnek egymás mellett (elkülönítve, akár életkor szerint is). A másik helyi sajátosság a közvetlenül mellettünk levő szolgálati lakás, melyhez kis kert is tartozik, addig, míg új lakó nem volt mi műveltük a kertet. Az óvoda udvarán belül új kert kialakításáról kell gondoskodnunk, ahol a hagyományoknak megfelelően rövid tenyészidejű zöldségféléket fogunk termesztetni.

13.3.7 Homok-víz tevékenység központ:

A tanév elejére sikerült beszerezni a csoportnak egy homok-víz terepasztalt. Ebben a tevékenység központban sokféle tapasztalatszerzésre van lehetőség, érdekessége és variálhatósága miatt igen kedvelt a gyermekek körében. Az asztal köré helyeztük el az itt használható eszközöket (pl.: mérőedények, lapátok, kanalak, kisautók, hajók, vízimalom, tölcser, tömlő). Mire alkalmas a homok-víz asztal?

- örömforrás, az anyagokkal való ismerkedés és játék
- terepasztalként építhetünk hegyeket, településeket
- fizikai kísérleteket végezhetünk homokkal és vízzel
- megfigyelhetjük a halmazállapot változásokat (hó és olvadása)
- használhatjuk úrtartalom-mérésre, fajsúly megállapítására
- kísérletezhetünk a vízben a szappan oldódásával
- felhívhatjuk a figyelmet a környezetvédelemre, a víz és az olajfoltok jelenségeire
- A homok-víz asztal környezetének tisztántartásában a gyermekek is segédkezzenek.

13.4 Az óvodapedagógus feladata

Az eszköztár folyamatos bővítése cserélése az előre eltervezett kísérletek tapasztalatok befolyásolása érdekében. De lehetőséget kell biztosítani a gyermekek kezdeményezéseinek. A ta-

pasztalatok a jelenségek közötti összefüggéseket magyarázzuk, támogassuk a gyermekek szókincsének bővülését.

A tevékenység központ előnyei:

- az itt folyó tevékenység a teljes személyiség fejlesztést szolgálja
- a szocializációt segíti elő, ha a gyermeklétszámot előre meghatározzuk, a váltás szabályait a gyermekekkel közösen kidolgozzuk, ha az eszközhasználatot megtervezzük és a jelenségeket közösen idézzük elő
- együtt jelenik meg a megtapasztalás, a kommunikáció, a gondolkodás, a finom motorika fejlődése, a választás a döntés lehetősége, a megkezdett tevékenység végig vitelének felelőssége, az együttműködés és az önérvényesítés

Az eddigi bemutatkozásunkkal kívántuk alátámasztani a programválasztást.

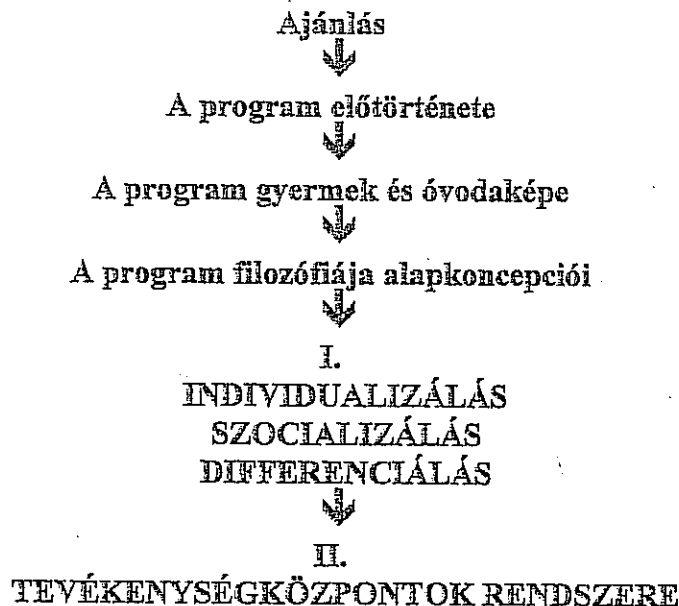
Választásunk indoka tehát:

- Azonosulni tudunk Lépésről lépésre program szemléletével.
- Azonosulni tudunk e program nevelésfilozófiájával.
- Elfogadjuk célját és feladatrendszerét.
- Alkalmazni kívánjuk tevékenységrendszerét, melyhez feltételeinket alakítottuk.

A "Lépésről-lépésre" óvodai program teljes szövegét az alábbiakban csatoljuk:

13.5 „Lépésről-lépésre” óvodai program

A LÉPÉSRŐL LÉPESRE ÓVODAI PROGRAM MODELLJE

1. Családi, szituációs és szerepjáték központ
2. Építőjáték, barkácsolás, konstruálás központja
3. Manipulációs tevékenységközpont
4. Homok-víz asztali tevékenységek központja
5. A külső világ, a környezet megismerésének központja (szobai, udvari tevékenységek)

6. Irodalmi ének-zenei tevékenységek, a mozgásfejlesztés központja
7. Művészeti tevékenységek központja (rajzolás, mintázás, kézimunka)

Szabad játék

AZ ÓVODAPEDAGÓGUS ÁLTAL FELAJÁNLOTT TEVÉKENYSÉGEK

Választható

Kötelezően választható

Kötelező

TERVEZÉS

(az óvodai élet megszervezésének elvei, keretei, a nevelés tervezése)

A FEJLESZTÉS TARTALMA

(feladatrendszer)

1. Az egészséges életmód alakítása, mozgásfejlesztés
2. Érzelmi nevelés a szocializáció biztosítása → Társadalmi tapasztalatok
3. Az anyanyelv fejlesztése
4. Művészeti nevelés → Ének-zenei nevelés
Ábrázolás, mintázás, kézimunka
Kézművesség
Mese, dramatizálás
5. A külső környezet megismerése → Természeti környezet megismerése
Matematikai tapasztalatok

III.

A CSALÁD BEVONÁSA AZ ÓVODAI ÉLETBE

INFORMÁLIS

FORMÁLIS

KOMMUNIKÁCIÓS CSATORNÁK

IV.

CSALÁDGONDOZÁS, SZOCIÁLIS MUNKA

(Szociálpedagógus az óvodában)

AZ ÓVODA KAPCSOLATAI, EGYÜTTMŰKÖDÉSEK

- TEAMMUNKA AZ ÓVODÁBAN
- SZOLGÁLTATÓ INTÉZMÉNYEK
- BÖLCSŐDE
- ISKOLA

Ajánlás

Az ezredvéghez közeledő világ rohamos változásaival, a modern élet stresszhatásaival szemben különösen óvni és védeni kell a gyermekeket. Egyre nagyobb a szülők és az óvopedagógusok felelőssége, hogy megőrizték a gyermekkor nyugalmát, derűjét, ugyanakkor felvértezzék a gyermekeket mindazzal a tapasztalattal, amellyel eligazodhatnak a világban. A mai gyerekek

szükségeit, az egyén boldogulásához szükséges személyiségjegyek hangsúlyai változnak a társadalmi folyamatok hatására. A változásokhoz való ésszerű alkalmazkodás pedagógia hangsúlyváltozásokat is eredményezett. A hazai óvodai nevelés korábban is nyitott volt arra, hogy értékes újdonságokat befogadjon.

Az óvodai nevelés értékeit tisztelve és ápolva, nem kerülhető el a fejlődés, a megújulás. A sokféle értéket toleráló szemlélet ma már természetes, a társadalom elfogadja, hogy ugyanazt a célt más úton is el lehet érni. Ezek az utak egymásnak nem mondanak ellent, mert vannak közös gyökerek. Egyetlen óvodai program sem hagyhatja figyelmen kívül az óvodai nevelés országos alapprogramját, minden óvodában ehhez igazodva, azonos alapról indulva kell eleget tenni a világot ma jellemző sokszínűség elvárásainak.

A Lépésről lépésre óvodai program egy lehetőség a sok közül. Pedagógiai hangsúlyai: a gyermekek egyéni különbségei, eltérései, a családi nevelést kiegészítő sajátos szocializáció, az egyedi tevékenységközpont-rendszer, a szülők óvodai életbe való bevonása és a szociális munka köré rendeződnek. „Középutas” programnak is minősíthető. Az általa megvalósuló nyitottabb neveléssel de az együttélés ésszerű korlátinak fenntartásával a gyermekek esélyt kapnak arra, hogy egyéni attitűdjeik, motivációs késztetéseik kialakulhassanak. Ezzel a szemlélettel elkerülhető a nivelláló nevelés, az „egydimenziós szelekció”. A gyermekek óvodai neveléséért felelős óvodapedagógusoknak, jelentős befolyásoló szerepük van. Az óvodában elsősorban ok azok, akik előkészítenek, feltételeket teremtenek, folyamatokat indukálnak, szükségleteket alakítanak, tehát nevelnek.

Az eredeti amerikai program más előzményekkel, más kultúrában született, de beépítette a nemzetközi, az európai óvodai nevelés haladó hagyományait is, gazdagítva velük demokratikus nevelési elveit. Az óvodai nevelés országos alapprogramjával is összhangban lévő eredeti koncepciót tiszteletben tartva és átvéve, a programot átdolgoztuk, a mi viszonyainkra adaptáltuk. A feltételrendszer kialakításában tekintettel voltunk a hazai óvodák lehetőségeire.

A gyermekek életmódbeli különbségeiből adódóan nagyobb hangsúlyt kapott: a mozgásfejlesztés, a mozgásigény kielégítése, az egészséges életmód szokásainak kialakítása.

A játékban tanulás koncepciójának érvényesítése megkívánta a szabad játék védelmét és az óvodapedagógus által felajánlott tevékenységek rendszerének átdolgozását.

Kultúránk beépül a tevékenységekben közvetített tartalmakba (énekek-zenei, irodalmi nevelés) nem hagyva figyelmen kívül a multikulturális értékeket sem.

A műveltségterületeket integráltan, alkalmanként projektrendszerben és az egyéni fejlődési ütemre tekintettel differenciáltan, sajátos rendszerben dolgoztuk föl. Ebben a folyamatban a játék szabadsága, a gyermekek választása és a kötelező választhatóság összhangja a legfontosabb tényező.

A program sajátos rendszere lehetővé teszi a gyermekek változó, eltérő szükségleteinek figyelembevételét, a hiányzó szokások kialakítását, a három-hétéves gyermekek együtt vagy osztott csoportokban történő nevelését, az eltérő családi értékek és kultúrák tolerálását, a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek és családok fokozottabb mentális, érzelmi és szociális támogatását. Ugyanakkor a helyi sajátosságok, pedagógiai hangsúlyok tovább gazdagíthatják a programot. További adaptálásra tág lehetőség van, gyermekek igényeinek, a családok állapotának, a kreatív óvodapedagógusok elképzeléseinek megfelelően.

A Lépésről lépésre programot jó szívvel és felelősséggel ajánljuk azoknak az óvodapedagógusoknak és szülőknek, akik bíznak a gyermekek önálló fejlődésében, a személyiség kibontakozásában, de azt vallják, hogy mindehhez szükséges az érett felnőtt, a gyermeket értő és ismerő óvodapedagógus tudatos hatása, a nevelés

A lépésről lépésre óvodai program előtörténete

A program adaptációs munkálataiban az elmúlt három évben, több mint száz óvodapedagógus vett részt. A nehéz körülmények között dolgozók elhivatottságukkal, mások lelkesedésükkel és őszinte kritikáikkal járultak hozzá a sajátos pedagógiai rendszer létrehozásához. A munkatársak egyéniségükkel, szakmai felkészültségükkel gazdagabbá sokszínűbbé tették a programot. A legnagyobb szemléletváltás az egyéni eltérések tolerálásában, a gyermekek jelzéseinek elemzésében, a reális gyermekismeret terén és a családokkal való együttműködésben vált szükségessé. Már az eredeti program is ötvözte a különféle, újraéledő reformpedagógiai rendszerek elemeit, amelyeket a Lépésről lépésre óvodai program céljainak és az alapkoncepciónak a szolgálatába állított.

A Lépésről lépésre óvodai program célja, gyermekképe

A program a három- hétéves korú gyermekek fejlődésének támogatását és személyiségük fejlesztését célozza.

A gyermekekhez, mint egyedi, mással nem helyettesíthető individuumokhoz és szociális lényekhez, az életkori sajátosságok és az egyéni szükségletek, különbségek ismeretében közelít. A feltételrendszer a tevékenységek tudatos befolyásolásával segíti a személyiség kibontakozását, tekintettel az eltérő adottságokra, képességekre, szokásokra, nembeli, éresbeli, vérmérsékleti különbségekre és a családok értékrendjének sokféleségére.

a.) A Lépésről lépésre óvodai program alapvető feladatnak tekinti a személyiségdimenziók harmonikus fejlesztését, a gyermekek erősségeinek és esetleges hátrányainak feltárását.

b.) A személyiségértékek, tulajdonságok, képességek közül, az egyoldalú fejlesztés elkerülésével, kiemelten alapozza meg az alábbiakat:

- a személyiség autonómiáját, pozitív énképét, önérvényesítő képességét;
- a saját szükségletek kifejezésének képességét;
- az érzelmi gazdagságot;
- a kultúrált magatartás szokásait;
- az önfejlesztő magatartást;
- a másság tolerálását;
- a társakkal való együttműködést;
- a döntés, a választás, a rugalmas gondolkodás, a kreativitás képességét;
- a művészetek, a természeti-társadalmi környezet iránti érzékenységet.

c.) A sajátos tevékenységközpont-rendszerrel és a gyermeki szabadság tiszteletével támogatja a szocializáció szempontjából fontos szokásokat, magatartásmódokat:

- a kompromisszumok, konszenzusok és az önérvényesítés stratégiáinak megtanulását;
- a kontaktuskeresést, a kommunikálás és a társalgás technikáinak elsajátítását;
- a társas konfliktusokban - a felnőtt minimális segítségével - a megoldások keresését;
- az önszabályozás, az önkontroll alakulását;
- a közös tevékenységekben az igényeknek, elképzeléseknek megfelelő szervezési teendők vállalását;
- a gyermekek játékszükségletének kielégítését, az önkifejezés és az együttműködés kiteljesedését.

d.) Az értelmi fejlődésben a gyermekek eltérő tapasztalataira, egyéni és közös élményeire, érdeklődésükre és kíváncsiságukra építve: a cselekvés, tevékenység, a beszéd és a gondolkodás egységét megteremtve fontosnak tartja:

- az utánzásra épülő tanulással együtt, a felfedezéseket, a próbálkozásokat, az élethelyzetekben, tevékenységekben történő felismeréseket, a pszichikus funkciók intenzív fejlődését;
- a hagyományok ápolását;
- a természet, az élőlények szeretetét és védelmét;
- az írott nyelv és a jelzések iránti érdeklődést.

e.) A legfontosabbnak tekinti az egészséges testi és lelki fejlődést, az egészséges életmód szokásainak védését és az esetleges hátrányok korrekcióját.

Óvodakép

(Funkcióhangsúlyok)

A nyitott óvoda, a szűkebb környezet igényeihez igazodva és általuk befolyásolva, szakmailag önálló intézményként elsősorban a gyermekek nevelését és a családi nevelés kiegészítését vállalja. Egy-egy körzetben, településen az eltérő családi szükségletek következtében az óvodai funkciók közül bármelyik hangsúlyosabbá válhat. A családok állapota, működése, funkciózavaraira sokféle lehet. A halmozottan hátrányos gyermekeket nevelő óvodákban hangsúlyosabbá válhat például a legfontosabb óvó, védő, ellátó, gondozó funkció, és előtérbe kerülhet az egészség megőrzése érdekében a prevenció.

Ugyanakkor a jól szituált családokból érkező gyermekeknél felerősödhetnek az érzelmi és szociális szükségletek.

A Lépésről lépésre óvodai program érinti a teljes intézményt, kiemeli az „óvodafejlesztő” tevékenység szerepét. Az óvoda, mint intézmény komplex rendszer, amelynek minden összetevője kölcsönhatásban működik. A koncepciók a teljes rendszert érintik. Az óvoda nyitottságának elve befolyásolja az óvoda kapcsolatainak alakítását, a családoktól az iskolával való együttműködésig.

a.) Az óvoda elsősorban a családok felé nyitott. A gyermekek egészséges személyiségfejlődésében meghatározó jelentőségű a család. Az óvodapedagógus feltételezi, hogy minden család közvetít valamilyen értéket a gyermek felé, még akkor is, ha nem minden funkcióját teljesíti maradéktalanul. A társadalmi folyamatok negatív hatásait sok család nem tudja kivédeni, gyakran meghaladja a problémák megoldása a szülők erejét és lehetőségeit. Ezért szükséges megértéssel közeledni a család felé. Kivételt jelentenek a gyermekeket veszélyeztető helyzetek.

A nagyon szerény körülmények között élő családokban gyakori az önzetlenség, az együttérzés, a segítőkészség szép példája, ugyanez nem minden esetben mondható el az anyagi biztonságban élőkről. Az óvodapedagógus türelmes a szülőkkel, próbálja átérezni helyzetüket és keresi a kapcsolatot a gyermekek érdekében.

b.) A nyitott óvodában az óvodapedagógusok és munkatársai:

- ismerik a családok szükségleteit, évente megkérdezik a szülőket;
- ismerik a családok értékrendjét és a szülők véleményét az óvodai nevelésről;
- bevonják a szülőket az óvodai életbe, és szakmai támogatást adnak a családi neveléshez
- a szülők igényeihez igazodva gyarapítják pszichológiai, pedagógiai, egészségügyi ismereteiket;
- a családok közreműködésével kapcsolatot keresnek az idősebbek, a nagyszülők nemzedékével, bevonják őket a település gyermekélethez kötődő hagyományainak ápolásába;
- közreműködnek az etnikai kisebbség kulturális értékeinek megőrzésében;
- közvetítő szerepet tölthetnek be a gyermekek, a családok és a speciális szolgáltató, szociális ellátó intézmények között;
- a családokat érintő ellátatlan feladatok megoldása érdekében együttműködést alakíthatnak ki civil szervezetekkel;
- a családokkal közösen gazdagíthatják a gyermekek tapasztalatait, élményeit, az óvoda feltételrendszerét.

Az óvodapedagógusok kisebb településeken, az értelmiséget képviselve, jelentős kultúraközvetítő és szabadidő-szervezői tevékenységet végeznek. Így több generációval van kapcsolatuk, ami gazdagítja az adott óvoda erőforrásait, növeli az óvodapedagógusok presztízsét.

A program koncepciói, specifikumok

Az óvodai nevelés országos alapprogramja tartalmazza azokat az általános pszichológiai-pedagógiai elveket, amelyeket a gyermekek érdekében érvényesíteni kell. A Lépésről lépésre óvodai program sajátosságai:

I. Individualizálva szocializál.

II. Sajátos tevékenységközpont-rendszerben teremti meg a feltételrendszert, a tevékenységi formák színtereit, a szabad játékot és az óvodapedagógus által felajánlott tevékenységek választási lehetőségeit. Ez a rendszer szintetizálja a szervezeti kereteket, és integrálja a fejlesztés tartalmát.

III. A családokat bevonja az óvodai életbe. Aktivizálja a szülőket az együttműködésben. Erősíti a szülők felelősségét, támogatja a családi nevelés problémáinak megoldását. Az óvodapedagógus a rendszerben mintát ad a közös játékokra, a gyermekekkel való törődésre, nevelésre.

IV. A program, az óvoda lehetőségeit, a település igényeit, a családok helyzetét és a gyermekeket érintő társadalmi háttérfolyamatokat figyelembe véve támogatja a szociálpedagógus feladatainak beépítését az óvoda által vállalt tevékenységek körébe. Feltétel: szociálpedagógusi végzettségű szakember alkalmazása.

I. Individualizálva szocializál

Az óvodai nevelésben az életkori szakaszonként jelentkező általános jellemzők mellett az ember egyediségére, a gyermekek között meglévő különbségekre irányul a figyelem. A Lépésről lépésre óvodai programban a család és az óvoda szocializáló szerepét hangsúlyozva, a három-hétéves korban intenzív „énfejlődés” szakaszában kiemelt jelentőségű az egyediség, az egyéniség támogatása, megalapozása. Az óvodáskor végére jut el a gyermek az önérvényesítéstől az együttműködésig, a társak szükségleteinek, igényeinek, szándékainak megértéséig. A gyermek hozza magával genetikusan múltját, amely nincs még teljesen beprogramozva, kezdetől fogva a környezetén keresztül válik azzá, ami. A fejlődés tehát, részben a természet munkája, másrészt a nevelés, a fejlesztés eredménye. Az egyén „nyersanyagkészlettel” születik, általános emberi képességeinek kialakulásához is megfelelő környezeti hatásokra van szüksége. A sajátos lelki jelenségek kezdetől fogva nem az önmagába zárt individuumban játszódnak, hanem emberek, a gyermek és a felnőttek között zajlanak, s utána válnak egy emberen belülivé.

A fejlődés tehát sohasem tekinthető pusztán önfejlődésnek, a legszembetűnőbb formáiban is kulturális fejlődés, a kultúra belsővé tétele. Ezért a gyermekek fejlődése feltételezi, megkívánja a nevelést. A személyiségfejlődés, az individuum alakulása döntően külső hatásokra következik be, miközben a gyermek másokkal együtt létezik. Ezekben az együttlételekben, személyközi kapcsolatokban szocializálódik. A nevelés úgy is értelmezhető, mint tudatosan szocializáló tevékenység.

Az individualizáló nevelés, fejlesztés olyan pedagógiai megközelítés, amely figyelembe veszi mindazt, amit a gyermekek egyéni különbségként hoznak magukkal.

Az individualizáló nevelés érdekében az óvodapedagógus érzékenyen reagál a különbségekre. Ez akkor valósítható meg, ha gyakori interakció jön létre a gyermek és az óvodapedagógus között. Az egyéni eltéréseket toleráló felnőtt magatartása modellértékű a gyermekek számára is.

Az individualizáló nevelés egyszerre erősíti az egyediséget, és ösztönöz az együttműködésre, támogatja a gyermekek szocializációját. Ez utóbbit is az egyéni sajátosságok ismeretében segíti, eltérő módszerekkel, egyénre szabott mértékben.

Az individualizálás áthatja az egész óvodai életet, és annak minden tevékenységét.

Az azonos korú gyermekek között is jelentős fejlődésbeli különbségek vannak. Ez nyilvánulhat:

- a gyermekek eltérő, biológiai szükségleteiben (mikor éhes, szomjas, mennyit eszik, stb.);
- az adottságaikban;

- a tapasztalataikban;
- a mozgásigényükben;
- a szociabilitásban;
- az érdeklődésben, az egyéni élményekben;
- az énképben, a tanulás stílusában;
- a kontaktusteremtésben.

1. Az individualizálás elvei

- a gyermekek személyiségének megismerése az óvodába lépéstől kezdve;
- az erősségek és az esetleges hátrányok számbavétele alapján az egyéni fejlesztés elvének érvényesítése (képességek, részképességek elemzése);
- a személyes kontaktus a tevékenységekben (az óvodapedagógus és a gyermek között);
- a gyermekek eltérő egyéni testi-lelki szükségleteinek figyelembevétele;
- az igény szerinti szeparáció lehetőségeinek megteremtése (a terem berendezésével);
- az eltérő időpontban jelentkező mozgásigény folyamatos kielégítése (állandó mozgástérrel);
- személyesség a gyermekek munkáinak, személyes tárgyainak tárolásában;
- a gyermekre vonatkozó információk bizalmas kezelése.

2. Az individualizálás lehetőségei a játékban

Az óvodai élet kezdő szakaszában a gyermek valódi játszótársa gyakran a felnőtt, az óvodapedagógus vagy a beszoktatásban közreműködő szülő. A bevonható társként jelenlévő óvodapedagógus a gyermek egyéni igényei szerint segítheti az elakadó játékot. Fontos a felnőtt és a gyermekek közötti személyes kontaktus, amely megnyilvánulhat a kommunikációkban, jelzésekben, tevékenységekben. Ez a kapcsolat serkenti a gyermekeket a felnőtt utánzására, a minta követésére, a társakkal való együttműködésre.

A szabad játék fejlesztő hatását tekintve és időtartamban is a legfontosabb, domináns tevékenység.

Ezért ebben a tevékenységben adják a gyermekek a legtöbb jelzést a személyiségükről. Ugyanakkor a család után ez a tevékenység az a szocializáló tér, amelyben a kortárskapcsolatok alakulnak.

a.) Az óvodapedagógus feladatai az egyéni eltérések tolerálása érdekében a játékban:

- a gyermekek jelzéseinek, viselkedésének megfigyelése, az információk értékelése;
- az egyéni érdeklődésnek megfelelő játékfeltételek megteremtése;
- az egyéni szándékok, elképzelések támogatása;
- konfliktushelyzetekben az egyén bevonása a megoldásba, a szabályalkotásba;
- az egyének eltérő szociális szükségleteinek kielégítése;
- egyénekre irányuló kommunikáció;
 - a gyermekek érzelmi kötődéseinek erősítése, formálása;
 - közvetlen segítségadás a társtalan, nehezen beilleszkedő gyermekek esetében.

Az óvodai élet megszervezésében is tekintettel kell lenni az eltérő szükségletekre. Ez vonatkozik az életkori eltérésekre és az azonos korosztály egyéni igényeire is. A napirend helyes életritmust teremtő stabil pontján túl, a rugalmasság és a folyamatosság, az egyéni igényekhez való alkalmazkodást szolgálja. Az eltérő szükségletek az alvás, az egyes tevékenységek időtartamában, a délelőtt jelentkező mozgásigényben mutatkozik meg elsősorban. A napi étkezések közül az ebéd időpontja kötött. A reggeli vagy tízórai és az uzsonna időpontja a gyermekek igényei szerint alakítható. Ezeket az óvodán kívüli tényezők jelentősen befolyásolják. A családok helyzete, szokásai, a lakáskörülmények, a reggeli óvodába érkezés ideje, a rugalmas szükséglet kielégítést kívánja meg. Természetesen egy meghatározott időkereten belül kialakítható a folyamatosság a délelőtt és a délutáni étkezéseknél. Ez a megkötés a gyermekek egészségének védelmében fontos.

b.) *Hogyan érvényesíti az óvodapedagógus a személyiségközpontú szemléletet a csoport-szobai feltételek megteremtésében?*

Az óvodáskorú gyermekek társas kapcsolatainak alakulásához, az érzelmi kötődésekhez időre van szükség. Ezért az óvodai élet kezdetén fontosak azok a tárgyak, amelyek a gyermeket az otthonához kötik, emlékeztetik. A továbbiakban is meg kell őrizniük szuverenitásukat, bár képesek lesznek az alkalmazkodásra. Az egyén, egyediség, személyiség tiszteletének jelei a következők:

- az egyéni érdeklődés, megjelenítése a tevékenységközpontokban;
- a gyermekek jelei mellett a nevük kezdőbetűinek jelzése (nyomtatott nagybetűvel);
- a gyermekek egyéni életének történései az albumokban;
- a családok életét bemutató tablók fotókkal;
- a hét végi családi élmények megbeszélése;
- a tér tagolása a tevékenységközpontokban, két-három gyermek elmélyült együttes tevékenységeihez.

c.) *A személyiségközpontú szemlélet érvényesülése az óvodapedagógus tevékenységeiben:*

Az óvodapedagógus személyisége és minden megnyilvánulása érzelmi biztosságot, szeretet, megértést és védelmet sugároz a gyermek felé. Az elfogadás nem zárja ki a tudatos fejlesztést, a gyermeki személyiség formálásának szándékát. Az eltérések tolerálásában mintát adó óvodapedagógus könnyen el tudja fogadtatni társaival a nehezebben beilleszkedő, lassabban szocializálódó vagy nagyobb hátrányokat hordozó gyermekeket.

Az óvodapedagógus és a gyermek kapcsolatának fontosabb elvei:

- személyre szóló pedagógiai hatások;
- szeretetteljes elfogadás;
- pedagógiai optimizmus a kommunikációban és ezt kifejező metakommunikáció;
- segítségadás a gyermekek egyéni problémáinak megoldásában;
- a személyiség értékeinek hangsúlyozása és elfogadtatása a kortársakkal;
- személyes élményeket, érzéseket, gondolatokat feltáró beszélgetés (alkalmanként, egyénenként);
- a gyermekek kommunikációjának megértése, megfejtése;
- a szülők bevonása a gyermekeket érintő nevelési kérdésekbe;
- a tevékenységek feltételeinek és a kezdeményezett szabályjátékoknak az egyénekre szabott befolyásolása,
- a gyermekek változó testi, lelki szükségleteinek megfelelő törődés.

A család alapozza meg az óvodásgyermek „énképének” alakulását és elindítja a szocializáció útján. Ezt a folyamatot tovább gazdagítják azok az emberi kapcsolatok, amelyek a gyermekeket az óvodában körülveszik.

Az óvodapedagógus személyisége, jelzései, hatásai, mintája az erős érzelmi kötődés alapján, jelentős szerepet tölt be az énkép formálásában. Az énképet befolyásolják a társak is megnyilvánulásaikkal, jelzéseikkel. Az egyént körbefonó szeretetteljes légkör erősíti a gyermekben a pozitív képet, nyitottabb lesz társai felé, könnyebben beilleszkedik.

A szocializációt segíti az egyén erősségeire építő individualizáló nevelés. A személyiség fejlődésének és fejlesztésének ez a két dimenziója egymástól elválaszthatatlan. A külső hatások irányuktól függően azonban előidézhetnek nemkívánatos hangsúlyeltolódásokat. Az egészséges személyiség megőrzi egyediségét, egyéniségét, megtanulja az együttműködést, az alkalmazkodást, az egyezkedést és a társadalmi lét szabályait.

A Lépésről lépésre óvodai program a gyermekek pozitív önértékelésének támogatásával az aktív személyiség önfejlesztő erőit alapozza meg.

3. Érzelmi nevelés, szocializáció

a.) Óvodáskorban a magatartás megnyilvánulásában, a tevékenységekben meghatározó szerepet töltenek be az érzelmek. Átszövik a gyermekek életét, és sajátos motivációként alakítják viselkedésüket. A magasabb rendű érzelmek a gyermekek tapasztalatai során alakulnak ki. Ezért fejlődésükben meghatározó a családban a szülők szerepe, az óvodában az óvodapedagógus mintája, aki hangsúlyaival, gesztusaival, mimikájával is kifejezi érzelmeit. A tevékenységközpont-rendszer az a szintér, ahol a gyermekek kiteljesedhetnek, és kapcsolatba kerülhetnek társaikkal.

A Lépésről lépésre óvodai programban az érzelmi biztonság és a pozitív érzelmek fejlődése az alábbi elvek érvényesítésével valósul meg:

- élethelyzetekben, szituációkban az érzelmeket aktivizáló hatásokkal;
- a művészetek eszközeivel;
- minden gyermek felé kifejezett szeretetteljes elfogadással és megértéssel;
- az érzelmeket kifejező gyermeki megnyilvánulások támogatásával és a szükséges kontroll erősítésével;
- az érzelmeket átélő, empátikus felnőtt magatartásmintájával.

b.) Az óvodai életben a gyermek a szocializáció újabb minőségét éli át. A családi védettségből naponta kilépve, kitérül számára a szociális tér, egyre nő a személyiségére hatást gyakorló személyek száma.

A szülő- gyermek-testvér kapcsolat újabb szokásokkal, magatartásformákkal gazdagodik. A kortársak és az óvoda dolgozói jelzéseikkel, értékeléseikkel segítik a gyermek önképének kialakulását. Megtanulja megismerni önmagát, az együttélés szabályait, a társas életben elvárt viselkedésmódokat. A fejlődésben meghatározó szerepet tölt be az óvodapedagógus, aki elsősorban az anyát helyettesíti napközben. A gyermek és a nevelő között létrejövő érzelmi kapcsolat minősége befolyásolja szociális érzékenységét, közérzetét. A közérzet növeli a biztonságérzetet, nyitottabbá teszi a gyermeket társai felé, és a szeretett felnőtt mintájának követésére ösztönzi. Óvodáskorban a modellválasztás legfőbb indítéka a szeretet, majd a kortársak szociális vonzereje készlet mintakövetésre.

A szocializáció összetett folyamat, amelyben a gyermekek sokféle tapasztalatot szereznek. A fejlődést támogató óvodapedagógus átgondolt, a gyermekekre figyelő nevelő munkájával befolyásolja a folyamatot. A gyermekek között jelentős eltérések vannak a szociabilitást, az együttműködés szokásait, az alapvető magatartásmódokat tekintve. Ezek a különbségek részben az egyéni jellemzők, másrészt a családi nevelés hatására alakulnak ki. Gyakori jelenség a tehetséges gyermek erős, „énközpontú” beállítódása, amely nehezebben befolyásolható a társakkal való együttérzés és együttműködés irányába.

A tevékenységközpont-rendszer az alapja a 20-25 fős óvodai csoportban a gyermekek kis létszámú mikroközösségei létrejöttének, amelyek ideális teret jelentenek a jó közérzet, a személyes kapcsolatok és az elmélyült tevékenységek kialakulásához.

Az óvodáskorú gyermek szociális viszonyai kezdetben helyzeti eredetűek. A hely a téri összetartozás meghatározó a „mi”-tudatban. A szocializáció feltételei: a kontaktus másokkal, a társakkal, a személyes kommunikálás lehetőségei. A tagolt tér kisebb csoportosulásokra ösztönöz, tartalmasabb interakciókra ad esélyt. A gyermekek érzelmi kötődései nem ugyanolyan erősek minden gyermek irányában. A szeparációs lehetőségek erősítik a baráti kapcsolatokat. Ugyanakkor a gyermekek teljes szabadságot kapnak, szociális szükségleteiktől függően a terek formálásában. A mobil berendezés jól szolgálja a gyermekek változó elkülönülési vagy együttműködési igényeit.

A szocializáció szempontjából a szabad játéktevékenységnek van a legnagyobb jelentősége. A tevékenységközpont-rendszer a játéktér, amelyben a feltételeket a gyermekek és az óvodapedagógus közösen alakítják. A játék szabadsága és gyermekek önkiteljesedése a közösségi élet szabályai között ésszerű korlátokkal valósul meg. A közösségi szabályok megalkotásában és

közvetítésében indirekt módon vezérlő szerepet tölt be az óvodapedagógus, lehetővé téve a folyamatban a gyermekek aktív közreműködését.

Az óvodapedagógus feladatai a szocializáció támogatásában:

- a gyermekek társas kapcsolatainak megfigyelése és alakítása (a magányos gyermek felé a páros kapcsolat erősítése);
- a közös élmények forrásainak gazdagítása, a társadalmi tapasztalatok körének bővítésével,
- a gyermekek elképzelései és döntései alapján a szülők bevonásával a csoportélet hagyományainak kialakítása és ápolása;
- a viselkedéskultúra megalapozása;
- a közösségi élet szokásainak és az együttműködés szabályainak alakításában a gyermekek aktivizálása, egyezkedésekkel, kompromisszumokkal;
- a mikrocsoportos tevékenységek körének bővítése a felajánlott, szervezett keretekben,
- a társas szabályjátékok levezetése;
- a hazához, tájhoz, kultúrához kötődés erősítése, az értékek megbecsülésére nevelés;
- a gyermekélet tájjellegű hagyományok ápolása a családok, idősebb generációk bevonásával;
- a gyermekek személyes vonatkozású ünnepeinek közös szervezése az óvodában (csoporttársak, a család és az óvodapedagógus részvételével);
- a gyermekeket érintő pozitív családi események alkalmankénti számbavétele,
- a jeles napok, ünnepeink, a nemzeti ünnep hagyományainak megteremtése az óvodai életben;
- a tevékenységekben a gyermekek erkölcsi tulajdonságainak fejlesztése: az együttérzés, az önzetlenség formálása, a tolerancia, a mások érdekeinek figyelembe vételére nevelés;
- a konfliktusok megbeszélésének és rendezésének bemutatása indirekt formában, demokratikus légkörben,
- ösztönzés a megkezdett tevékenységek befejezésére;
- a gyermekek által vállalt feladatokban az akadályok leküzdésére való motiválás;
- az elképzeléseket, a közös terveket összehangoló stratégiában a játszótársaként, alkalmanként bekapcsolódó óvodapedagógus személyes mintaadása;
- a gyermekek pozitív értékelése, az egyéni igényekhez, szükséglethez és fejlettséghez igazodó hangsúlyokkal és gyakorisággal.

A szocializációt, a csoportélet kohézióját szolgálják a programban azok az eszközök, felszerelések, tablók és táblák, amelyeken láthatóvá, szemléletessé tehető a gyermekek és társaik, barátaik felé irányuló törődés jelei. Ezeknek az elkészítésében az óvodapedagógus kezdeményező szerepet vállal. Hasonló szerepet tölt be a spontán beszélgetés, illetve a heti rendszerességgel szervezett úgynevezett „beszélgető kör”. Ez utóbbi a társalgás szintjén, a gyermeki élmények, az aktuális események, hangulatok, érzések és gondolatok egymással való megosztását, az összetartozás érzéseit és tudatát szolgálja. Alkalom arra is, hogy azokra a gyermekekre is felfigyeljenek, akiket a napi tevékenységben elkerültek, akikkel alig kommunikáltak.

II. A tevékenységközpontok rendszere, a szabad játék és a felajánlott tevékenységek kerete

A Lépésről-lépésre óvodai program tevékenységközpontú szemléletének legfőbb megnyilvánulása az a rendszer, amely egységbe foglalja, integrálja a személyiség fejlődésében meghatározó tevékenységformákat, a játékot, a tanulást és a munkajellegű tevékenységeket. A tevékenység, az aktív személyiség megnyilvánulása, az óvodáskorú gyermek szükségleteinek kielégítője, összekötő szál a belső világ és a külső környezet között. A tevékenységben, a tevékenység minőségében tükröződik a gyermek fejlődése, miközben az eredményes cselekvések, műveletek visszahatnak a belső feltételek alakulására. Az önkifejezés, a kontaktusteremtés, kapcsolattartás fontos eszközei a tevékenységek, amelyek az óvodáskorban a cselekvésre, manipulációra, a közvetlen szenzomotoros tapasztalásra épülő értelmi aktivitást is magukba foglalják.

E szemlélet alapján a gyermekek természetes életterében zajló és szervezendő tevékenységek, cselekedtető helyzetek szolgálják a fejlődést és a fejlesztést.

A gyermekek képességeinek kibontakoztatásában, óvodáskorban meghatározó szerepe van tehát a tevékenységeknek. A tevékenységközpontok állandó lehetőséget adnak a sokszínű tevékenységekre, a gyermekek szükségleteinek megfelelően.

Szempontok a tér berendezéséhez, a központok kialakításához:

a.) Megfelelő hely kialakítása:

- a szabad játékhoz;
- a játékfajtákhoz,
- az egyéb tevékenységekhez;
- a spontán, szabad mozgáshoz;
- az étkezéshez (folyamatos tízóraihoz);
- a mozgásos szabályjátékokhoz, énekes játékokhoz;
- az elkülönülésekhez, a személyes tárgyak tárolásához.

b.) A gyermekek önállóságának és kreativitásának kibontakozása érdekében:

- a berendezések mobilnak kell lennie,
- a termet igények szerint alakíthatóvá kell tenni.

c.) A gyermekcsoportokban a változó szükségletek kielégítése:

- a csoport életkori összetételétől, a gyermekek egyéni szükségleteitől, érdeklődéstől, fejlettségtől, az aktuális élményektől függően;
- a lányok fiúk arányától függően.

d.) A csoportszoba berendezésének és felszerelésének alakítása:

- az évszak, az időjárás, a témaprojekt figyelembe vételével.

A tevékenységközpontok helye viszonylag állandó. Számuk, a körülhatárolt terek nagysága, felszerelése, berendezése változik. A gyermekek a játékban átrendezik a tereket. Kivételt képez az ábrázolás eszköztára és a homok-víz asztal.

1. A hét tevékenységközpont

1. A családi és egyéb szerep-szituációs drámajáték központja, valamint a gyermekek saját szükségleteire szervezett munkajellegű tevékenységek színtere (sütés, salátakészítés stb.).
2. Irodalmi, ének-zenei tevékenységek, mikrocsoportos mozgásfejlesztő játékok kezdeményezések központja.
3. Homok-víz asztali tevékenységek, modellezések, terepasztali játékok központja.
4. Építőjátékok, barkácsolás, szerepjátékok központja (mozgásfejlesztő játékok kezdeményezésére is alkalmas).
5. Művészeti tevékenységek központja (ábrázoló, kézimunka, kézműves, konstruáló tevékenységek).
6. Manipulációs, asztali, társas-szabályjátékok központja.
7. Természetismereti központ: az udvar, a külső környezet.

A tevékenységközpontok választásokra, elmélyült tevékenységekre ingerlő környezetet jelenítenek. A gyermekek szabadon rendelkeznek az eszközökkel és a nyersanyagok felhasználásával. Szükségleteiknek megfelelően gazdagíthatják az eszköztárat. Kevés kész eszköz, több kreativitásra serkentő anyag áll a gyermekek rendelkezésére. A folyamatos játékot, a gyermekek tájékozódását segítik azok a kis kártyák, amelyek a polcokon az eszközök helyét jelzik. A gyermekek öntevékenyen rakják el az eszközöket, ha már nem használják. A csoportszobában több napon át folytatódó játékban, a terem nagyságától függően, megőrzik a kialakított tereket, építményeket. Az eszközök elrakása elsősorban a művészeti tevékenységeknél szükséges (fes-

tékek stb.). A kártyák az élethelyzetekben szerezhető matematikai tapasztalatokat is gazdagítják (sorba rendezés, leképezés stb.).

Ez a rendszer a szabad játék és az óvodapedagógus által felajánlott, választható tevékenységek színtere, a gyermekek természetes élettere.

2. A játék

Az óvodáskorú gyermek alapvető szükséglete, spontán szabad tevékenysége, örömforrása a játék. Integráló tevékenység, amelyet végig kísér a tanulás és a munka néhány jellemzője. A spontán tanulás színtere. Egyes játékfajtákban külső cél nélkül, a gyermek reprodukálja a felnőttek munkáját, majd a barkácsolásban, konstruálásban megjelenik a „valaminek a létrehozására” törekvés. A gyermekek játék közben számtalan ismerettel, tapasztalattal gazdagodnak. A játékszükségletből fakadó eszközkészítés során a felnőtt segítségével technikai megoldásokat tanulnak meg.

A gyermek a játékban számtalan információt ad önmagáról, belső világáról, kellemes és kellemetlen élményeiről. A játékban integrálja a külső és a belső világot, „híd” a képzelete és a valóság között. Itt alakulnak társas kapcsolatai, gazdagodnak szociális érzelmei és a világról szerzett tapasztalatai, ismeretei.

A tevékenység és a kommunikáció az összekötő fonal a gyermek, a társai és az óvodapedagógus között. A tevékenységközpontok egységes rendszerbe integrálják azokat a tevékenységeket, amelyeket az óvodapedagógus tudatosan és átgondoltan, választási lehetőségként a gyermekek számára lehetővé tesz.

A programban a szabad játék fogalmának használata jelzi azt, hogy a gyermekek önként vállalt tevékenységei időtartamban is dominánsak a nap folyamán. Ugyanakkor a szabad játék mellett, ugyanabban a tevékenységrendszerben, a gyermekek választásai, kezdeményezései, és az óvodapedagógus felajánlásai a játékban tanulás sajátos formáit eredményezik. A gyermekek a nem didaktikai mozzanatok alapján szervezett tevékenységeket életkoruktól és fejlettségüktől függően választhatják. Ezekre a helyzetekre szolgál „az óvodapedagógus által felajánlott tevékenység” elnevezés. Ezeket a gyermekek ugyanúgy örömforrásként élik meg, mint a szabad játékot. A felajánlott tevékenységekben az óvodapedagógus szempontjából vannak megkötések, a gyermekek a folyamatot önállóságuktól és kreativitásuktól függően szabadon alakítják. Ezek a tevékenységek a műveltségtartalmat tervszerűbben közvetítő, kezdeményezett vagy irányított játéknak is minősíthetők (például: szabályjáték-blokk kezdeményezése, vagy tapasztalatok szerzésére inspiráló helyzet előkészítése a homok-víz asztalnál; a gyermekek által elképzelt, a szabad játékhoz szükséges eszközök készítését segítő technikák bemutatása; ének-zenei tevékenység kezdeményezése stb.).

A játék szabadsága nem jelenti a gyermekek magukra hagyását. Az óvodapedagógus fejlesztő, feltételteremtő, folyamatokat befolyásoló szerepe tudatos tevékenységet jelent. A gyermekek közös élményeinek gazdagítása, az élmények forrásainak tervezése, a szocializáció segítése, az érzelmek, a szokások, a magatartásmódok formálása, a kultúra közvetítése, a kevésbé önálló, nem kreatív, élményszegény gyermekek játékának fejlesztése, az óvodai nevelés vállalt funkcióinak érvényesítését jelentik. A mintaadó óvodapedagógus a játékbeli magatartásra is hat, elsősorban azzal, ha maga is bekapcsolódik - a gyermekek igényeitől függően - a játékba.

A gyermekek egyéni, közös, közvetlen és közvetett tapasztalatai, élményei sokféle forrásból származnak, A gyermekek érdeklődési köre kitágult, a játéktémák többsége televíziós élmény, amely lehet nagyon pozitív is.

Érthető módon gyakrabban élik újra játékukban a félelmeket keltő, kellemetlen élményeket.

Az óvodapedagógus segít a gyermekek közötti megoldatlan konfliktusok rendezésében, a lehetséges megoldások demokratikus megvitatásában. A nagyobb gyermekek gyakran napokon

keresztül folytatják érdekes témájú játékkukat, amelyben maguk is kezdeményezik a felnőtt bekapcsolódását, még szerepet is osztanak az óvodapedagógusra. A játékszükségletből, ötletekből fakadó eszközigeny kielégítése, a feltételek bővítése a gyermekekkel kooperálva előre megtervezhető, a szükséges anyagok folyamatos gyűjtésével, a családban nélkülözhető, érdekes eszközök felhasználásával. Az eszköztár az igények változását követi, aminek gyarapításába a szülők is bekapcsolódnak. Az óvodai életbe bevont szülők egy-egy játékban, tevékenységben (társasjáték, kézművesség, barkácsolás) maguk is mintát adhatnak.

A nyugodt játék feltételei; az óvodapedagógus feladatai

a.) Megfelelő hely kialakítása

A csoportszobában a mozgalmasabb és a csendesebb tevékenységek elkülönítése, megfelelő elhelyezése fontos szempont. A teremben a mozgás lehetővé tételére a legalkalmasabb: az építőjáték és az irodalmi, ének-zenei tevékenységközpont, ahol mozgásfejlesztő szabályjátékok kezdeményezhetők. A mozgásigeny folyamatos kielégítésére alkalmas az eszközökkel felszerelt öltöző, kihasználatlan előtér is. A mobil bútorokkal a terek igény szerint alakíthatók. A sok tároló felület alkalmas a gyermekek által készített kiegészítő eszközök elhelyezésére. A játékművek iránti igények alakulását követi a terek nagysága. A gyermekek a tereket formálhatják.

b.) A játékidő

A szabad játékre a napirenden megfelelő időt kell adni. A várakozási idő kiküszöbölésével, a testápolásra, öltözködésre, étkezésre, alvásra és a pihenésre szánt idő kivételével az egész nap a szabad játék rendelkezésre áll. Az óvodapedagógus által kezdeményezett, választható és kötelező tevékenységek időtartama a nagyok esetében nem haladja meg a 20-25 percet.

A szabad játék időtartama (októbertől május 31-ig)

	3-4 évesek számára	4-5 évesek számára	5-6 évesek számára	3-7 évesek számára
Délelőtt 8 ⁰⁰ -12 ⁰⁰ -ig	3,5 óra	3 óra	3 óra	3,5 óra
Délelőtt 8 ⁰⁰ -12 ⁰⁰ -ig	1-1,5 óra	15 ⁰⁰ -tól 2 óra	15 ⁰⁰ -tól 2 óra	1,5 óra - 2,5 óra
Összesen	4-4,5 óra	5 óra	5,5 óra	5,5 óra

c.) Az élmények

A gyermekek játékanak motiváló ereje az élmény, amely sokféle lehet. A gyermekek a kellemes és a kellemetlen élményeiket újraélik a játékban. Nem minden átélt helyzet jelen élményt, és nem minden élmény indukál játékot. Az óvodapedagógus a gyermekek játékból és a kommunikációikból tud következtetni az egyéni élményekre. Ezek az egyéni élmények változatosak, a családi háttér különbségeiből adódóan. Az inge-szegény környezetből érkező gyermekek egészséges személyiségfejlődése érdekében különösen fontos a sok közös óvodai élményforrás. Ezek a közös élmények intenzitásukkal játékre inspirálnak. Fontos tehát a gyermekekkel közösen megbeszélni, hová mennének szívesen élményszerzésre. A gyermekek tájékozottsága, érdeklődése, korábbi tapasztalatai befolyásolják azoknak a témáknak a számbavételét, amelyekkel kapcsolatban közös élmény szervezhető. A téma, a tartalom, és a szerepek a játék fontos elemei. A Lépésről lépésre óvodai programban a projektrendszerű műveltségtartalom fel-

dolgozása a felajánlott tevékenységekben a játékot is befolyásolja, indukáló szerepet tölthet be. A sok közös élmény, a gyűjtőmunka, a gyermekek által készített játékeszközök, a témák többszempontú megközelítése és tevékenységekhez kapcsolása gazdagítja a játékfajtákat:

d.) A szabályjátékok helye a tevékenységekben

A gyermekek személyiségének ismeretében az óvodapedagógus a kezdeményezett szabály-és társasjátékokkal tudatosan fejleszti az egyének képességeit, részképességeit. A mozgást, a kommunikációt, a pszichikus funkciókat fejlesztő játékok alkalmasak a gyermekek személyiségének formálására. A kezdeményezett, irányított szabályjátékban biztosítva van a gyermekek szabadsága, az óvodapedagógus épít érdeklődésükre. A gyermekek egyéni döntés alapján kapcsolódnak be a játékba. Az óvodapedagógus a kezdeményezést követően indirekt formában segítsé a tevékenységet, amennyiben (páros kapcsolatban) társként részt vesz a folyamatban. A gyermekek a témaprojektekhez társasjátékokat készíthetnek. Az óvodapedagógus kezdeményezéseivel legyen tekintettel az elmélyülten játszókra.

e.) Az óvodapedagógus feladatai

A Lépésről lépésre program, a sajátos tevékenységközpont-rendszert állítja a játék szolgáltaiba. A feltételek alakításába bekapcsolódnak a nagyobb gyermekek (a tér berendezésébe és az eszközök gyarapításába), és bevonhatók a szülők is. Az óvodapedagógus felelőssége, fejlesztő tevékenysége meghatározó jelentőségű.

Legfontosabb feladatok:

- a gyermekek jelzéseinek megfigyelése és elemzése személyiségük megismerése érdekében;
- a közös élményeket nyújtó látogatások szervezése,
- a gyermekek elképzeléseinek támogatása,
- a játéktevékenységben az együttműködés szokásainak, az udvarias magatartás formáinak alakítása;
- a csoportlethez kötődő hagyományok ápolása,
- a gyerekek fejlettségétől függően, igényeiknek megfelelően a játékfolyamat segítése;
- a személyes kontaktus naponkénti kialakítása, a gyermek személyes problémáinak, egyéni élményeinek meghallgatása,
- a társas kapcsolatok, érzelmi kötődések támogatása,
- az egyezkedések, választások, döntések segítése,
- a játékban megjelenő fejlődésbeli különbségek tolerálása.

3. A munka jellegű tevékenységek

A játékidőben, az élethelyzetekben, bármely tevékenységben adódik lehetőség a munkavégzésre. A gyermekek kezdetben önmagukért, saját szükségleteik kielégítéséért dolgoznak az óvodapedagógus közreműködésével, majd később szívesen végeznek munkát társaikért is.

A legnagyobb munkafajták:

- az óvodai életet végigkísérő önkiszolgáló munka, amely a gyermekek önállóságát, önfegyelmét, kitartását, feladattudatát fejleszti;
- a játékban megjelenő, önmaguk és társaik valódi szükségleteit kielégítő munkák, a gyermekek önként vállalt, alkalmi tevékenységei (tízórai-, és salátakészítés, sütés stb.);
- a csoport-hagyományok ápolásához kapcsolódó munkák (ünnepi készülődések: takarítás, díszítés, a terem átrendezése, meglepetések- ajándékok készítése stb.);
- az élő környezet rendszeres ápolása (növények, állatok gondozása),
- az önként vállalt és kisebb csoportokban is végezhető alkalmi megbízások (a tevékenységközpontok rendjéért vállalt feladatok);
- a játékfajtákkal egybeeső munkák (önként vállalt barkácsolás, a játékeszközök javítása stb.);

- együttműködés a szülőkkel, a csoportonként vállalt munkában.

Az óvodapedagógus feladatai

A legfontosabb azoknak a gyermekméretű eszközöknek és állandó helyüknek a megteremtése, amelyekkel a gyermekek testi épségét nem veszélyeztető munkák önállóan végezhetőek.

Fontos továbbá:

- a munkavégzés ösztönzése, értékelése,
- a vegyes életkorú csoportokban a nagyok érdekében a feladatok differenciálása (vállaljon kötelezettséget, törekedjék eredményes elvégzésre, küzdje le az akadályokat);
- az emberi munka jelentőségének, az alkotás szépségeinek bemutatása;
- a szülők munkájának megismertetése;
- a gyermekek önálló, szükségletből fakadó munkavégzésének támogatása, a gyermekek próbálkozásainak segítése, a túlvédés és aktivitásuk fékezésének elkerülésével.

4. Az óvodapedagógus által felajánlott tevékenységének rendszere

Az óvodában a tanulás folyamatos, mert minden helyzetben utánoz, tapasztalattal, tevékenykedik a gyermek. A tanulás, az életet végigkísérő folyamat, alapfolyamat, amely az óvodáskorban az alaptevékenységben: a játékban a leghatékonyabb. A tanulás az életkori jellemzőktől befolyásolva, az óvodáskorban az óvodapedagógus által felajánlott „kezdeményezett foglalkozásokon” is megvalósulhat.

A Lépésről lépésre óvodai programban a játéktevékenységek és a felajánlott tevékenységek ugyanabban a tevékenységközpont-rendszerben folynak. Kivételt képez a rendszeres, fokozatosan kötelezővé váló, nagycsoportos formában szervezett mozgásfejlesztés (testnevelés).

A felajánlott tevékenységek: rendszeres, módszeres műveltségterületet közvetítő szerepet töltenek be, közvetlen tapasztalást tesznek lehetővé a tevékenységekbe ágyazva (nem a hagyományos didaktikai folyamatba).

A felajánlott tevékenységek variációi:

- a.) Kötelező, nagycsoportos formában szervezett mozgásfejlesztés. Vegyes életkorú óvodai csoportban a nagyok részére kötelező, alkalmanként más csoportbeli saját korosztályukkal közösen. Hasonlóan szervezhető az alkalmanként nagyoknak kötelező ének-zenei tevékenység.
- b.) Kötelezően választható tevékenységek. Az óvodapedagógus több tevékenységközpontban ajánl fel lehetőségeket a nagyoknak, amelyekből választhatnak. A döntés kötelező, a választás szabad. A választást követően a gyermekek a tevékenységet szabadon alakítják, majd egy megkezdett tevékenység befejezését követően érdeklődésüknek megfelelően váltanak.
- c.) Választható tevékenységek. A szabad játék keretein belül, annak zavarását elkerülve, spontán helyzetekből, gyermeki kezdeményezésekből, vagy felajánlással, indirekt módon történik a tevékenységek célirányos továbbfejlesztése (például: egy ének-zenei tevékenység kezdeményezése, egy kialakult helyzet továbbfejlesztése). Az óvodapedagógus ezt a tevékenységformát dominánsan alkalmazza.

A kisebb gyermek számára minden felajánlott tevékenység választható. Alkalmanként az óvodapedagógus megfelelő előkészületekkel, például egy kötelező mozgásfejlesztést követően, amikor az egész csoport együtt van, felajánlhatja a közös beszélgetés, a közös mesehallgatás lehetőségét (például: a beszélgető körben). A kisebbek ezekből a tevékenységekből bármikor szabadon átmehetnek más tevékenységbe, szabad játékot kezdeményezhetnek.

A felajánlott tevékenységek általános jellemzői

A gyermekek szempontjából:

- a választás, a döntés lehetőségét megadva, feladattartásra nevel;
- a tevékenységbe ágyazott műveltségtartalmat integráltan vagy úgynevezett projektek keretében lehet sok szempontúan megközelíteni,
- a gyermekek a cselekvés, a tapasztalás szintjén ismerkednek meg a problémákkal, és a személyes kontaktus, beszélgetések során tapasztalataikat elemi, fogalmi szinten is kifejezhetik,
- a gyermekek a felnőtt, illetve kortársaik mintájának utánzásával, valamint felfedezéssel, kísérletezéssel, próbálkozásokkal, a szándékos figyelem és bevezetés aktivizálásával játékosan tanuljanak.

Az óvodapedagógus szempontjából:

- a tervszerű, átgondolt, de a gyermekek által formálódó, változó, kreativitásukkal, önállóságukkal gazdagodó tevékenységekben érvényesül a nevelés kultúraközvetítő szerepe,
- a tevékenységközpontokban kezdeményezett, felajánlott lehetőségek fejlesztő hatása komplex (például: az ábrázoló tevékenység matematikai, környezetismereti felfedezésekre is alkalmat ad);
- a tevékenységközpontok között a kötelezően választható helyzetekben is szabad átjárás van, ha a gyermekek elképzelései, ötletei, szükségletei ezt kívánják meg;
- az óvodapedagógus személyes mintaadó szerepe kiegészíti a gyermekek önálló tevékenységeit, közreműködése minden helyzetben a gyermekek fejlettségétől és igényeitől függ,
- a felajánlott, választható tevékenységek kezdeményezésére alkalmas helyzetek, a szabad játék intenzitásától függenek (már többen nem játszanak elmélyülten, elakadt a játékfolyamat stb.)

A kötelezően választható, felajánlott tevékenységek szervezésének feltételei:

- a nagyokat ne vonja ki a tartalmas játékból, ne zavarja a szabad játékot,
- általában egy szervezettebb helyzetet követ ez a forma (a beszélgető kör befejezését, egy mese meghallgatását, egy kötött időpontban szervezett tízóraiást);
- a csoport játékkultúrája, önállóságuk foka, az együttműködés szokásainak, magatartásformáinak fejlettsége, a megfelelő csoportlégkör feltétele a nyugodt tevékenységeknek;
- a felajánlott tevékenységek differenciálása.

A program szellemiségétől távol áll a direkt, kényszerítő megoldás. A kötelezően választható tevékenységeket novembertől április végéig célszerű szervezni, az iskolába készülő nagyok számára.

4.1 Integrált műveltségtartalom a felajánlott tevékenységekben

Az integrált ismeretfeldolgozás hagyományai az óvodai nevelésben, elsősorban a művészeti tevékenységekben alakultak ki (mesedramatizálás, énekes betétek, színpadi kellékek készítése). Ez a szemlélet közel áll az óvodáskorú gyermek világlátásához. Az integrálás mozaikszerű, foglalkozási ágakra parcellázott ismeretek helyett, a tevékenységekben komplexen jelenlévő problémák különböző aspektusból való közelítését és megoldását jelenti. A projektrendszer adja az integráció lehetőségeit.

Milyen integráló szálak, projektek szolgálják a tevékenységekben a személyiségfejlődést?

- A legismertebb témaprojekt, amely közös élményre, előkészületekre épül, és egy téma köré szerveződnek a felajánlott tevékenységek (állatkerti élmény: a manipulációs tevékenységközpontban, a homokasztali tevékenységben vagy a barkácsoló, ábrázoló tevékenységben).
- A gyermekek által készített eszközök indukálhatnak sokféle tevékenységet a központokban.
- Az ünnepi készülődések, munka jellegű tevékenységei integrálják a matematikai, környezetismereti, művészeti tevékenységeket, felajánlott helyzeteket (mérés, egyensúlyérzék-

fejlesztés, ritmusok a környezetben, a matematikai tapasztalatokban, zenében, a testben stb.).

Az óvodapedagógus a felajánlott tevékenységekben a differenciálás elvét érvényesíti. A gyermekeknek további választási lehetőségei vannak (eszközt, technikát, feladatot, együttműködési formát, vagy önálló tevékenységet választhat).

Az óvodapedagógus a felajánlott tevékenységekben is tekintettel van az egyéni szükségletekre, a fejlődési ütemre, és az eltérő érdeklődésre.

5. A Lépésről lépésre óvodai program feladatrendszere

Az óvodai nevelés feladatai az óvodai élet tevékenységformáinak keretében, az óvodapedagógus tudatos nevelőmunkájának következtében valósulnak meg, és a gyermekek személyiségének fejlődését eredményezik.

5.1. Az egészséges életmód kialakítása

Feladatok:

- az egészséges életmód feltételeinek kialakítása,
- az egészséges életmód szokásainak kialakítása;
- az egészség megőrzése, edzése és a prevenció;
- az érzékszervek egészséges működésének segítése;
- a harmonikus, összerendezett mozgás, a testi képességek, a mozgáskultúra fejlesztése.

5.2. Az érzelmi nevelés és a szocializáció

Feladatok:

- a társadalmi élet alapvető ismereteinek közvetítése közös élmények, tapasztalatok útján;
- az erkölcsi érzelmek megalapozása;
- az alapvető udvariassági szokások, magatartásmódok fejlesztése;
- a társas élet szabályaihoz való alkalmazkodás és az önérvényesítés erősítése;
- a szociális technikák megalapozása;
- a tevékenységekben az eredményre törekvés, akadályok leküzdésére nevelés, az akarat fejlesztése;
- a reális, saját értékeit felismerő énkép alakítása, a szükségletek, attitűdök formálása,
- a személyes és a csoportélet hagyományainak ápolása.

5.3. Az anyanyelv fejlesztése

Feladatok:

- a tapasztalatok, érzelmek, gondolatok szóbeli kifejező készségének fejlesztése;
- a kontaktusteremtés, a kommunikáció képesség, önkifejezés eszközeinek fejlesztése;
- az írott nyelv iránti érdeklődés támogatása.

5.4. Művészeti nevelés

Feladatok:

- az érzelmi nevelés fontos eszközeként a polarizált érzelmek megalapozása. Az empátia, az önkifejezés erősítése (mese, vers, zene, ábrázolás, mozgás stb.);
- esztétikai és etikai élmények nyújtásával az esztétikai, etikai, fogékonyság formálása;
- az irodalom, az ének-zenei nevelés tartalmával a népi hagyományok, a kultúra gyökereinek ápolása;
- a drámapedagógia eszközeivel az érzelmek, gondolatok mozgással és egyéb eszközökkel történő kifejezésének segítése;
- az alkotás, az esztétikum létrehozásának ösztönzése.

5.5. A külvilág tevékeny megismerése

Ez a feladat tartalmi szempontból két egymástól elválaszthatatlan tapasztalati kört foglal magában.

Az első kör a tárgyi, természeti környezettel, a jelenségekkel, folyamatokkal, anyagokkal kapcsolatos tapasztalatoktól a társadalmi környezet történéseinek érzékeléséig terjed.

A második kör a környezetben, a tevékenységekben, az élethelyzetekben szerezhető matematikai tapasztalatokat integrálja.

A természeti és a társadalmi környezet a művészeti tevékenységek forrása is, tehát az ismeretek integrációja széles körű. Bármely jelenség, történés, folyamat sokféle információt hordoz, amelyet a felfedező, kereső, probléma érzékeny gyermekek több oldalról, aspektusból megtapasztalhatnak.

A külső világ megismerésének elsődleges forrása maga a természet és a társadalmi valóság, a gyermekeket körülvevő szűkebb és tágabb világ, amelynek vannak általános jellemzői, de jelentősebb eltérésekkel tapasztalhatja meg a gyermek mindezt a település, a táj jellegétől függően.

A Lépésről lépésre programban a külső világ megismerését szolgálja a természetismereti tevékenységközpont is, ahol a gyermekek gyűjteményei, a folyamatok, a különféle anyagok és jelenségek közvetlenül is megfigyelhetők, megtapasztalhatók. A másik fontos tapasztalati forrás: a homokkal, vízzel, és különféle anyagokkal ellátott tevékenységközpont, ahol az eszközökkel a gyermekek kísérletezhetnek, próbálkozhatnak. A természeti társadalmi, matematikai tapasztalatok, ismeretek változó körülményekben történő játékos alkalmazását segítik a szabály- és a társas játékok.

A mozaikszerű megfigyelések rendezését szolgálják a gyermekek által készített tablók, képeskönyvek, tematikus albumok. Az óvodapedagógus feladatai közül kiemelt jelentőségű a természet, az élővilág szeretetére és a környezetvédelemre való nevelés.

Az óvoda udvara, a lakóhely, a családok otthona, a szülők munkahelye, az intézmények mind a megismerés forrásai. Feltárásukban, az előkészületekben, a szervezésben a gyermekek és a szülők aktívan részt vehetnek.

6. A tevékenységek tartalma

A Lépésről lépésre óvodai program a gyermekek „koherens világképének” kialakítása érdekében integrálja a műveltség tartalmát. Az integrálás - nevezhető projektrendszernek is - azért hatékony az óvodai nevelésben, mert a tevékenység, tapasztalás szintjén tárja föl a problémák összefüggéseit. A komplex témaköröket a gyermekek eltérő megfigyeléseikből, felismeréseikből következően több oldalról közelítik meg a feldolgozás hosszú folyamatában, alakítva, gazdagítva őket. A tevékenységeket a gyermekek érdeklődése, tapasztalatai, szükségletei befolyásolják. A projektek hatással vannak a szabad játék témáira is. A felajánlott tevékenységek gyakran gazdagítják a szabad játékot. Ötlettel szolgálnak, inspirálnak, közös élményforrást jelentenek a további, gyermekek által kezdeményezett tevékenységhez. A tartalom hordozói azok a tevékenységek, amelyeket a gyermekek vagy az óvodapedagógus kezdeményeznek. Ezeknek a színterei a kötelező mozgásfejlesztés kivételével az óvodai csoportszoba tevékenységközpontjai és a külső világ. Alkalmanként egy-egy érdekesebb projekt feldolgozásába a szülők is bekapcsolódhatnak. A tevékenységekben a teljes személyiségre kell hatni, az egyoldalú intellektuális fejlesztés elkerülése érdekében.

6.1. A mozgásfejlesztés tartalma

Az egészséges életmódra nevelés, a testi fejlődés elősegítése érdekében a legfontosabb terület a gyermekek mozgásigényének kielégítése, a mozgás fejlesztése. A Lépésről lépésre óvodai programban a mozgásfejlesztés az alábbi formában valósul meg. Az eltérő szükségletű gyermekek mozgásigényének folyamatos kielégítése a csoportszobában, a szabad tevékenységközpontokban, valamint az erre a célra kialakított előtérben történik. Szabad a mozgás, az egész évben rendelkezésre álló, felszerelt udvaron, ahol a nagy mozgástér és az egyéb tevékenységek elkülönítése lehetővé teszi a zavartalan mozgást, a fából készült egyszerű felszerelésekkel és egyéb eszközökkel. A gyermekek igényeinek megfelelően, az óvodapedagógus döntése alapján naponta van szervezett, kezdeményezett mozgásfejlesztés. (A heti tervben legalább két alka-

lommal testnevelés és két alkalommal mozgásfejlesztés szabályjátékokkal.) A mozgásfejlesztő szabályjátékokhoz sok kéziszer használható, amely lehet: kész vagy saját kivitelezésű, a szülők közreműködésével készült eszköz (rongylabda, szőnyeg stb.). A testnevelés a kötelező mozgásfejlesztés szervezeti kerete. A foglalkozás a mozgásos játékblokkok anatómiai-élettani szempontokat érvényesítő rendszerére épül. Tartalma: természetes mozgások, mozgásos játékok, játékos mozgások, prevenciós gyakorlatok szerekekkel, kéziszerrel és az udvari felszerelések, terepviszonyok kihasználásával. A gyermekek mozgásigénye és készsége eltérő, ezért differenciáltan kell az időtartamban, a mozgástempóban, mennyiségben és a minőségben.

6.2. Az ének- zenei nevelés tartalma

Az ének-zenei tevékenység a gyermekek és óvodapedagógus kezdeményezésére az egész napot áthatja. A mozgás, a ritmus, a zene egymástól elválaszthatatlan egységben jelent zenei élményt az óvodáskorú gyermek számára. A globális zenei tevékenységekben, amelyekben első sorban a közös mozgás, éneklés jelenti a legnagyobb élményt, nem az analizáló zenei nevelés dominál. A program Kodály Zoltán és Forrai Katalin által teremtett hagyományokra építi a zenei nevelést. A gyermekek az anyanyelvhez hasonlóan élik meg a zenét, mint a hangulatok, érzelmek a jó közérzet fontos kifejezőjét. A projektrendszerben elválaszthatatlan a tevékenységtől a gyermekek asszociáció által kezdeményezett éneke, énekes játéka és az óvodapedagógus által felajánlott lehetőség. Ez utóbbi kötelező (nagyoknak alkalmanként más csoportbeli kortársakkal a vegyes csoportokban), illetve választható formában is felajánlható.

Az ének-zenei nevelés feladatai: a készségek fejlesztése a mozgás - hang- szöveg összekapcsolásával, sok zenei élmény nyújtása és az éneklés ösztönzése.

A zenei élménynyújtásba bekapcsolódhatnak a zenéhez értő, zenét kedvelő szülők, nagyobb testvérek is a óvodában szervezett bemutatkozásokkal. Fontos a zenei kreativitás fejlesztése, amely az improvizációk támogatásával történhet. A zenei hallás, a ritmus - és formaérvék fejlesztése, a beszédhanggal való játékok, a környezet hangjainak megismerése és felismerése, a játékos képességfejlesztés, a mondóka, gyermekjátékok, táncok, dalok és népdalok tanulása, az óvodapedagógus mintaadásán túl a tervszerűséget is feltételezi. A zene

egy nép kultúrájának sajátos része, amellyel a kötődések, az identitás megalapozható. Ugyanakkor elválaszthatatlan a multikultúrától, más népek zenéjétől. A sokat éneklő, játszó óvodapedagógus mellett a gyermekek az anyanyelvhez hasonlóan sajátítják el a zenei anyanyelvet. A zenei élmények nyújtásában, a település zenei hagyományainak ápolásában, az idősebb generáció szerepe is fontos. A gyermeki kreativitás kibontakozhat a sokféle ütő-, ritmus-hangszer elkészítésében és használatával.

6.3. A vizuális nevelés, az ábrázolás, mintázás, kézimunka, kézművesség

Sokszínű tevékenység, amelyre állandóan lehetőséget kell teremteni. Az anyaggal való játék örömet, az alkotás élményét megéltó gyermek számára kezdetben nem az eredmény, hanem a tevékenység a fontos. A tevékenységnek van ugyan kézzel fogható, látható eredménye, de ennek értékelése csak a megerősítés, ösztönzés szándékával történik. Az óvodapedagógus szerepét ezek a tevékenységek sem nélkülözhetik. A vizuális látásmód befolyásolása, az önkifejezés technikáinak bemutatása, a műalkotások megismerésének szervezése, az óvodapedagógus feladata. A szülők bekapcsolódására és közreműködésére sok lehetőség van a környezetalakításban, a kézművességet folytató felnőttek munkájának, alkotásainak bemutatásában. A gyermekek munkáinak megbecsülését szolgálják a kiállítások és felhasználásuk a környezet szépítésében.

Az óvodapedagógus ízlése követendő példaként hat a gyermekekre. Ezért a csoportszoba színvilága, a tárgyak és dekorációk legyenek mértéktartóak, ízlésesek. A csoportszoba külső megjelenésében is tükrözze az évszakot, a gyermekek speciális érdeklődését, a játéktevékenység témáinak alakulását.

A nyitott óvodában a csoportszobák is nyitottak. Az előterekben megoldható a gyermekek kézműves tevékenységeihez szükséges eszközök elhelyezése, az eszközöket más csoportok is használhatják. Az előtereket a gyermekek és az óvodapedagógus közösen dekorálják, az aktualitásoknak megfelelően.

6.4. Az irodalmi nevelést megalapozó mesélés, verselés, mondókázás

Sokféle tevékenységhez spontán kapcsolódik, a gyermekek kezdeményezéseire vagy az óvodapedagógus ösztönzésére. Ez utóbbi kezdeményezett helyzet, amely lehet választható vagy a gyermekek fejlettségétől függően, a családi háttér hiányait ismerve, alkalmanként az egész csoport számára felajánlott tevékenység (mesehallgatás). A mesét, verset, mondókát a családban a televízió keresztül megismerő gyermeknek (akinek nincs a mesélővel személyes kontakusa, és a képi megjelenítéshez szokott), szüksége van a mesélő óvodapedagógussal kialakított személyes kapcsolatra és a szavak hatására keletkező belső képre.

A mondóka, a vers, mozgásra ösztönzi a gyermeket, ezért az improvizálást támogató felnőtt maga is példát adhat. A nagyobb gyermekeknél megjelenik a személyes történetek, elbeszélések iránti érdeklődés és a saját mese létrehozásának igénye. Ezért a programban fontos szerepet töltenek be a gyermekek által alkotott mesék, elbeszélések, egyéni és közös mesekönyvek, amelyek a gyermekek illusztrációival gazdagíthatók. Ezek természetesen nem helyettesítik a magyar gyermekköltészet, népmesék népi mondókák világát.

Alkalmanként, megfelelő előkészítéssel egy-egy szülő is felkérhető a gyermekkori élmények elbeszélésére. Ez a nagyobb gyermekek számára lehet érdekes (hogyan éltek régen a gyermekek?). Az óvoda társadalmi háttérétől függően, az etnikai kisebbségi népi kultúrájának értékeit is ápolni kell. A mesék dramatizálása komplex tevékenység, amely integrálja a művészeti ágakat. Nagyszerű lehetőség a közös élményszerzésre az együttműködés készségeinek alakítására.

6.5. Matematikai nevelés

A matematikai tapasztalatok, akár a nyelv, áthatják az ember egész életét. Az óvodában minden szituációban, tevékenységben adottak a lehetőségek a matematikai tapasztalatok szerzésére. A tevékenységközpontokban elhelyezett eszközök, tárgyak, berendezések alkalmasak az azonosságok, különbségek felismertetésére, a sorba rendezésre, matematikai műveletek végzésére. A matematikai tapasztalatokat bármely tevékenységben bővíteni lehet: a szabályjátékokban, társasjátékokban, a térben, élethelyzetekben. A manipulációs tevékenységközpontban a gyermekek rendelkezésére állnak azok az eszközök, amelyekkel egyénileg is tevékenykedhetnek, illetve az óvodapedagógus közreműködésével részképességeik fejleszthetők. A homok-víz asztali tevékenységek alkalmasak az anyagokkal való ismerkedésre, mérésre. Az építőtevékenység központjában elhelyezett építőelemek a spontán tapasztalatokkal bővítik, és alkalmanként jól használhatók a térbeli matematikai játékokhoz. A tevékenységközpontok bármelyikében van mód a spontán tapasztalatokat bővíteni, és alkalmanként jól használhatók a térbeli matematikai játékokhoz. A tevékenységközpontok bármelyikében van mód a spontán és felajánlott tevékenységben matematikai tapasztalatok szerzésére.

A kezdeményezett helyzetek konkrét tevékenységek, amelyekben a gyermekek az óvodapedagógus támogatásával és segítségével felfedezhetnek, próbálkozhatnak, kísérletezhetnek (például: tárgyak tömegének összehasonlításával). A gyermekek egyéni fejlettségétől függően van szükség a matematikai műveletek indirekt módon történő modellezésére. A matematikai nevelés tartalma: tájékozódás a térben, téri irányok ismerete, személyek, tárgyak összehasonlítása, válogatása, osztályozása, összemérése és számlálása a tevékenységekben, spontán helyzetekben (szabad játék közben, direkt beavatkozások kerülésével).

A sorba rendezés műveletét a gyermekek naponta gyakorolják játékeszközök, kártyák elhelyezésével. A mérésekre, becslésekre, a mérőeszközök használatára bármely tevékenység alkalmas a nap folyamán.

A műveltség tartalom integrált megközelítéséből következően a zenei, az ábrázoló tevékenységnek éppúgy lehet matematikai, környezetismereti tartalma, mint matematikai játékoknak.

7. Az óvodai élet, a tevékenységek szervezeti keretei, tervezés

7.1. Az óvodai csoport kialakítása

A Lépésről lépésre óvodai program vegyes életkorú, részben osztott és osztott csoportokban egyaránt megvalósítható. A csoportok életkori összetételének kialakítása az óvoda helyi lehetőségeitől függ. A szülők támogatásának megnyerése fontos feladat a vegyes csoportokban. Az életkori jellemzők ismeretében és az egyéni eltérésekre építve, az óvodapedagógus döntésétől függ, a szabad játékot kivéve, a felajánlott tevékenységek formáinak megválasztása.

7.2. Az óvodapedagógus által felajánlott tevékenységek szervezeti keretei

A felajánlott tevékenységek háromféle szervezeti keretben folynak:

- választható tevékenységek (egy időben többféle tevékenységből);
- kötelezően választható tevékenységek (időtartamuk a tevékenységek eredményes befejezéséig terjed, maximum 20-25 perc);
- és a kötött foglalkozás (a testnevelés minden korosztályban és a nagyobbak az ének-zenei tevékenység havonta egy alkalommal a vegyes csoportban);

A tevékenységek időtartamát a választható tevékenység esetében nem lehet meghatározni, mert a gyermekek a játékszíntér tevékenységközpontjában választanak számukra érdekes lehetőségeket. Ezeket váltják, vagy továbbfejlesztik szabad játékká. Az óvodapedagógus kényszerítő eszközöket nem alkalmaz.

7.3. A felajánlott tevékenységek formái

A gyermekek a tevékenységeket, az óvodapedagógus átgondolt felajánlásai alapján saját döntésüknek megfelelően egyénileg vagy mikrocsoportban végzik.

A mikrocsoportos együttműködés lehetőségei a gyermekek szocializációjának minőségétől is függenek. Az életkori jellemzők, az egyéni fejlettség, a tevékenységek jellege befolyásolják a formákat. A kötelező foglalkozás differenciáltan szervezhető.

7.4. A tevékenységek időkeretei

A rövidebb távra szóló tervezést a napi- és a hetirend, a napi terv és a heti terv jelenti. A hosszabb távú tervezés alatt az adott csoport nevelési tervének elkészítése érthető, amely a helyi pedagógiai program egyik szintje. Minden más gyermekcsoportból átvett tervet adaptálni kell a gyermekek életkorához, az egyéni eltérésekhez és az egyéni szükségletekhez igazodva. A hosszabb távú terv komplex, amelynek része például az irodalmi, ének-zenei anyag gyűjtése, a projektek lebontása többféle tevékenységre. A tervezés nem szűkül le az értelmi fejlesztésre.

a.) A napirend

A napirendet a stabilitás és a rugalmasság jellemzi. A stabil pontokat, a rendszerességet, az azonos időpontban visszatérő tevékenységek jelentik (étkezések időpontja, a szabad levegőn tartózkodás, a játéktevékenység időtartama stb.). A rugalmasság vonatkozik a reggelizés, tízórai módjára (például: a kötelező testnevelés után egyszerre, más napokon folyamatosan történhet), az eltérő egyéni alvásigény figyelembevételére, a gyermek alapvető biológiai szükségleteinek rugalmas kielégítésére. Az évszakhoz igazodó napirendben az időkeretek rugalmasan alakíthatók (például: a szabad levegőn tartózkodás). Elegendő időt adni a játékokra - különösen a téli hónapokban, amikor a gyermekek több időt töltenek a csoportszobában és kisebb a mozgástér - nagyon fontos. Ha az óvoda szolgáltatásokat is vállal, a nevelési időn kívül szerezheti meg őket. Ez a bevételi forrást jelentő tevékenységekre vonatkozik.

NAPIREND (életkortól függően)

Időkeretek	TEVÉKENYSÉGEK
------------	---------------

	3-4 évesek	4-5 évesek	5-6 évesek	3-7 évesek
7.00-8.00 órától 12.00 óráig	SZABAD JÁTÉK - Mozgásfejlesztés (kötelező, vagy kezdeményezett), - Felajánlott, választható tevé- kenységek - Folyamatos vagy kötött tízóraisz JÁTÉK A SZABADBAN	SZABAD JÁTÉK - Mozgásfejlesztés (kötelező, vagy kezdeményezett), - Felajánlott, választható tevé- kenységek - Folyamatos vagy kötött tízóraisz JÁTÉK A SZABADBAN	SZABAD JÁTÉK - Mozgásfejlesztés (kötelező, vagy kez- deményezett), - Választható, vagy kötelezően választha- tó felajánlott tevé- kenységek - Folyamatos vagy kötött tízóraisz JÁTÉK A SZABADBAN	SZABAD JÁTÉK - Mozgásfejlesztés (kö- telező, vagy kezdemé- nyezett), - Választható, vagy köte- lezően választható fel- ajánlott tevékenységek - Folyamatos vagy kötött tízóraisz JÁTÉK A SZABADBAN
12.00 órától 15.00 óráig	Ebéd (kötött formában, előtte testápolás) PIHENÉS	Ebéd (kötött formában, előtte testápolás) PIHENÉS	Ebéd (kötött formá- ban, előtte testápolás) PIHENÉS És/vagy felajánlott tevékenység	Ebéd (kötött formában, előtte testápolás) PIHENÉS És/vagy felajánlott tev. a nagyoknak
15.00-17-00 óráig	SZABAD JÁTÉK (felajánlott tevé- kenységek) JÁTÉK A SZABADBAN	SZABAD JÁTÉK (választható fel- ajánlott tevékeny- ségek) JÁTÉK A SZABADBAN	SZABAD JÁTÉK JÁTÉK A SZABADBAN	SZABAD JÁTÉK JÁTÉK A SZABADBAN

Az időkeretek az életkortól és egyéb tényezőktől függően rugalmasan változnak.

b.) A hetirend

A hetirendben a napirendhez hasonlóan vannak visszatérő stabil, a rendszerességet, a szokásokat alapozó tevékenységek, és ugyanakkor lehetőség van az óvodapedagógus döntése alapján rugalmasságra. A gyermekek életkorától, a település, az óvoda, a családok sajátosságaitól, az évszak befolyásoló szerepétől, a személyi feltételektől és a gyermekek fejlődési ütemétől függően a hetirendben a szabad játék mellett a tevékenységek sokszínű, sokféle variációja lehetséges.

A hetirend összeállításának elvei:

A hetirendben életkortól függően naponta helyet kell találni a rendszeres mozgásfejlesztésnek. A keret és az időtartam változó. Szervezhető kezdeményezett, vagy kötött formában. Heti két alkalommal minden korosztály számára kötelező a testnevelés. A három-négy évesek számára novembertől fokozatosan vezethető be - a gyermekek eltérő fejlettségét tolerálva - a kötelezettség. Más napokon az óvodapedagógus felajánlja a mozgásfejlesztő szabályjátékokat a résztvevők részkapességeinek fejlesztésére törekedve.

A vegyes összetételű csoportokban havonta egy alkalommal célszerű a nagyobbak saját korosztályával (más csoportbeliekkel) közös, kötelező ének-zenei tevékenységet szervezni.

A felajánlott, választható műveltségtartalmat integráló tevékenységet célszerű úgy alakítani, hogy naponta folyamatosan legyen lehetőség művészeti tevékenységekre, amelyek a szabad játék keretein belül szervezhetők a korábban már jelzett elvek alapján. A kis- és középső csoportokban a felajánlott tevékenységek választhatók. A vegyes összetételű csoportokban a nagyok kötelezően választható, differenciált tevékenységei a kisebbek számára önként választható lehetőséget jelentenek. Ugyanakkor az óvodapedagógus döntésétől függően az őszi hónapok-

ban vagy egész évben a tevékenységek jellegétől függően (például: művészeti tevékenységek) a nagyok számára választható, felajánlott tevékenység is lehet domináns keret.

*A HETIREND általános mintája,
a felajánlott tevékenységek rendszere vegyes összetételű csoportban*

Hétfő	Testnevelés	Választható tevékenységek (szülők bevonása)
Kedd	Mozgásfejlesztő szabályjátékok (kezdeményezett)	Kötelezően választható és/vagy felajánlott tevékenységek (két óvodapedagógus)
Szerda	Testnevelés	Választható tevékenységek (szülők bevonása)
Csütörtök	Mozgásfejlesztő szabályjátékok (kezdeményezett)	Választható és/vagy kötelezően választható felajánlott tevékenységek (két óvodapedagógus)
Péntek	Közös élmények szerzése	(szülők bevonása)

A választható és/vagy kötelezően választható tevékenységek egy-egy napon a személyi feltételektől függően két-háromféle tevékenységközpontban (integrált feldolgozással) kezdeményezhetők. A tevékenységek közül az óvodapedagógus a gyermekek választásai és a résztvevők fejlettsége alapján, valamint a tevékenység jellegétől függően dönti el, hol van a közvetlen részvételére, mintájára és segítő közreműködésére szükség. (például: technikák bemutatása, és ezzel egy időben a homok asztalnál terepasztal készítése, miközben e technikákkal készült eszközöket felhasználva, a másik óvodapedagógus kezdeményezhet ének-zenei tevékenységet). A gyermekek a kezdeményezett helyzeteket szabadon továbbfejlesztik, és összekapcsolhatják más tevékenységközpontban folyó játékkal.

A heti- és napirendnek megfelelő rendszerben kerül sor a kétszer egyhetes terv és a napi terv elkészítésére. A kétszer egyhetes tervet a két óvodapedagógus közösen készíti el. A napi terv készítése attól függ, igényli-e az óvodapedagógus. Ez utóbbi az egyéni fejlesztés átgondolása érdekében fontos. A projektek mindkét programban vezérvonalat képeznek.

A gyermekek fejlődésének és fejlesztésének regisztrálása

A gyermekek képességeinek fejlődéséről többféle módszerrel szerezhető információ. A hátrányok regisztrálására és a következő időszak (egy-két hónap) fejlesztési szándékának rögzítésére alkalmasak a személyiségnaplók, amelyek a gyermekek munkáinak gyűjtésére és elemzésére is használhatók. A személyiség fejlődésének megfigyelése hosszú folyamat és minden képességre kiterjed. A legnagyobb egyéni eltéréseket célszerű először rögzíteni. Ezek a különbségek lehetnek a gyermek erősségei és gyenge pontjai. A regisztrálást követően ki lehet emelni azokat a területeket, amelyeken a gyermek célirányos fejlesztése szükséges az elkövetkező hónapokban. Az óvodapedagógus a gyermek fejlődését segíti, indirekt módon befolyásolja. Mindez a tevékenységekben, élethelyzetekben és az óvodapedagógus által felajánlott szituációkban: például kezdeményezett szabályjátékokban valósul meg.

III. A CSALÁD BEVONÁSA AZ ÓVODAI ÉLETTBE

A Lépésről-lépésre óvodai program harmadik alappillére a családok bevonása az óvodai életbe. Az óvodák hagyományosan jó együttműködést új szemlélettel és új formákkal gazdagíthatja az óvodapedagógus. A család mással nem pótolható, elsődleges szocializáló szerepét a legtöbb esetben igyekszik betölteni. Az óvodai nevelés elsősorban a családi nevelés kiegészítésére vállalkozik. A társadalmi folyamatok nemkívánatos hatására és egyéb okok miatt a család

funkciói sérülhetnek. Előfordul, hogy az óvodának át kell vállalja a család által meg nem oldott feladatokat is a gyermekek érdekében. Ilyen esetben az óvoda jelenti a gyermek számára a biztonságot, pótolja a családi fészek melegét. Ezekben a családokban is keresni kell az együttműködés nagyon vékony, de reményeket keltő szálát, a gyermekszeretetet. Lényeges a családokhoz közeledés szemlélete.

Az óvodapedagógus képes elsősorban arra, hogy a család és az óvoda közötti hidat kiépítse. A jól működő családok szokásainak, értékrendjének megismerése ugyanolyan fontos, mint a krízishelyzetben lévőké. Az óvodapedagógus kellő tapintattal és körültekintéssel segítheti, hogy a családokban a szülők feladataikat minél eredményesebben teljesíthessék. Ezt kívánja meg a gyermekek érdeke, a nevelőmunka sikeressége.

1. A szülők óvodai életbe való bevonásának pedagógiai hatásai

A szülők felelősségérzete megnő azáltal, hogy közvetlenül is tapasztalják az óvodai életben az óvodapedagógusok felkészültségét és a gyermekük fejlesztésére tett erőfeszítéseit. Bővül pedagógiai, pszichológiai tájékozottságuk. Mintát láthatnak a nevelési helyzetek megoldására, elsajátíthatják az óvodapedagógusok attitűdjeit. Az óvodában gyermekével együtt játszó szülő megtanulhatja, hogyan lehet otthon is érdekes tevékenységeket szervezni. A szülő alkalmanként besegíthet a szervezési és gondozási feladatokba. Az együttműködés, együttes tevékenység során a szülők sok információt szereznek gyerekeikről. A szülők érdekes gyűjteményeikkel gazdagíthatják a csoport tapasztalatait.

A problémáikkal magukra maradó szülők társakra találhatnak, bátorítást és segítséget kapnak az óvodai ismeretségek kapcsán a hasonló sorsúaktól. Az óvoda feltételrendszerének javításában aktívabban részt vállalnak azok a családok, amelyek jobban kötődnek az intézményhez.

2. A családokhoz közeledés jellemzői

Az óvodapedagógus erősíti a szülő kötelességérzetét azzal, hogy hangsúlyozza a család pótolhatatlanságát. Feltételezi, hogy minden család közvetít értékeket valamilyen mértékben. A szülő partner a nevelésben, igényei és szükségletei vannak. A szülővel szemben nincsen előítéletek. A gyermekek fejlődéséről az óvoda rendszeres információkat ad a személyes beszélgetésekben. A szülőknek jogaik vannak, amelyeket a gyermekek érdekében érvényesíthetnek.

3. A családok bevonásának alapszabályai

Az óvodapedagógus tekintettel van az alábbiakra: az óvodában a nevelés nem bízható a szülőre. A szülő egészségi állapota nem veszélyeztetheti a gyermekek egészségét. Az óvodapedagógus nem hagyhatja magára a szülőt a gyermekkel.

A szülőre vonatkozó szabályok: bizalmas információkat nem adhat ki illetéktelen személyeknek. Nem nyilváníthat véleményt mások gyermekeiről. Csak egészséges szülő vállalhat aktív részvételt a csoportban (a kötelező szűrés igazolása stb.).

4. A családok bevonásának formái

A passzív részvételt vállaló szülő jelenléte a csoportban, elsősorban a saját gyermekének megfigyelését szolgálja. A gyermekek óvodai magatartásának közös elemzése különösen fontos nagyobb lemaradások vagy problémák esetében. A munkanélkülivé váló szülő mentális támogatást kap az óvodapedagógustól, ha érzi, hogy szükség van rá, hogy fontos személy.

A passzív-segítő szülő közreműködik a gyermek beszoktatásában, elsősorban a benntartózkodásra vállalkozik, és részt vesz saját gyermeke gondozásában. Jelentős segítőtárs lehet például, ha enyhén sérült gyermekek integrált nevelésére vállalkozó óvodában, ismerve a gyermekével való foglalkozásba (speciális szakember támogatásával).

Az aktív-segítő szülők azok, akik alkalmanként vagy előre tervezve, közreműködnek a gondozásban, egyes tevékenységekben (kézimunka, kézművesség, hagyományápolás, sütés, főzés

stb.). Célszerű, ha az óvodapedagógus egy táblán jelzi előre azokat a napokat és tevékenységeket, amikor és amiben a szülők közreműködésére számít. A feladatok megjelölésével segíti a szülők döntését.

Az óvodai életbe bevont szülővel nem lehet az óvoda törvényben előírt személyi feltételeinek hiányát pótolni.

A családok, szülők, kisebb testvérek fogadására alkalmas hely a családi szoba. A nyugodt körülmények kialakítása a bizalmas beszélgetések érdekében fontos. Ez a helyiség több funkciót is betölthet. Megfelelő órabeosztással a szülők rendelkezésére áll, a közbeeső időben a szobát a nevelőtestület használj. Alkalmas lehet többek között kistestvér elhelyezésére a szülő felügyeletével, miközben az óvodapedagógussal megbeszéli nagyobb gyermeke fejlődését. Kölcsonzések színhelye, ahol azok a könyvek, folyóiratok, játékok és egyéb eszközök tárolhatók, amelyeket a családok kölcsönözhetnek. Itt dolgozik a szociális munkát ellátó szakember is. Ebben a szobában találkozhatnak az azonos problémával küszködő szülők és a segítő szakemberek. A családi adományok gyűjtőhelye. A családi szoba és felszerelése, minden olyan információnak a forráshelye, amelyek fontosak a családoknak (akciók a boltokban, munkalehetőségek a településen, az óvodai élet hírei stb.). Alkalmanként lehet játékszoba is az egymás gyerekére rövid ideig felügyelő szülők részére. Az esti órákban klubszerű foglalkozásoknak adhat helyet. A kapcsolattartás vonatkozik: a szülőkre, kisebb, nagyobb testvérekre és a nagyszülőkre is.

5. A szülők bevonása az óvodai nevelés programjába

A családok sokféleségéből következően a kapcsolatfelvétel is eltérő lehet. Változó a szülők szabadideje is. A kapcsolattartás stratégiájának vannak informális és formális változatai.

Informális lehetőségek az együttműködésben

Az érkezést követő információcserére akkor van lehetőség, ha a szülő időt szán arra, hogy együttjátsszék a gyermekével egy kis ideig. A délutáni beszélgetések, a fali táblák, az óvodai újság (hírlevél), az írásos köszönetnyilvánítások, az alkalmanként szükséges „üzenő füzet”, amely a szülővel való kapcsolatteremtés eszköze lehet a család és az óvoda között (és nem a gyermekről ad információkat), mind olyan lehetőségek, amelyekben a gyermek életkorától függetlenül maga is vállalhat közvetítő, közreműködő szerepet (például a hírlevél készítésében a gyermekek maguk is részt vesznek).

Formális lehetőségek a kapcsolattartásban

Elsősorban az értekezlet, családlátogatás, a család óvodalátogatása, kérdőív szórólap, beszámoló, a szülők érdeklődésének működtetése tartozik a formális kapcsolatok körébe.

A családok óvodai életben való részvételének sokféle egyéb lehetősége van. A közös szabadidőprogramok, a családok bemutatkozó estje, a papírsárkány-fesztivál, az ezermester apák, a nagyszülők klubja mind olyan kezdeményezés, amellyel érzelmileg gazdagodhatnak a gyermekek, a családok, és az óvoda dolgozói. Az sem mellékes, hogy közben javíthatók az óvoda tárgyi feltételei. A tréningjellegű, érdekes módszerekkel színesebbé tett réteg-szülőértekezletektől kezdve, az óvoda lehetőségeitől és a családok szociokultúrájától függően, az együttműködés formái tovább bővíthetők.

6. Az óvodapedagógusok felkészülése a családok fogadtatására

A családból az óvodába való átmenet könnyítése érdekében fel kell oldani a szülők, a gyermekek félelmeit, szorongásait. Ezt a többségnél az első elválás ténye okozza. A szülőket meg kell ismertetni a programmal, az óvodával és a nevelőtestülettel. Elő kell készíteni a beszoktatást. Az óvoda is felkészül a gyermekek fogadására a család, a gyermekek megismerésével, vonzó tevékenységek szervezésével, az érzelmi biztonságot jelentő óvodapedagógusok munkájának összehangolásával.

Az óvodapedagógusok szakmai felkészültsége, a törvények, az óvodai dolgozók felelősség-érzete garancia arra, hogy az együttműködésben képesek eldönteni, melyik megoldás a hatékonyabb, kit lehet bevonni az óvodai életbe.

IV. CSALÁDGONDOZÁS, SZOCIÁLIS MUNKA

A szociális munka átfogó kategória, amely magába foglalja a szociális jellegű tevékenységek széles körét. A szociális munkát végzők köre is igen tág. A különféle szinten felkészült, a szociális munka bizonyos határai között szakmai kompetenciával rendelkezők körébe beletartozik: a szociális asszisztens, a szociálpedagógus, a szociális munkás, a szociálpolitikus stb. A nyitott óvoda modelljében a megfelelő végzettségű szakember vállalhatja a szakmai kompetenciájába tartozó szociális feladatokat. Kisebbségi településeken még nem épült ki a szociális ellátó intézmények (családsegítő, nevelési tanácsadó) hálózata.

Az óvodapedagógus ismeri azokat az erőforrásokat, amelyek enyhíthetnek a gondokon, amelyeket a családok többsége támogatás nélkül képtelen megoldani. A nevelési intézményekben a szociálpedagógus vállalhatja a szociális és a hozzákapcsolódó speciális pedagógiai feladatokat. Más lehetőségeket jelent az a helyzet, ha az óvodában nincs megfelelő szakember. Ebben az esetben az óvodapedagógus vagy az óvodavezető egyéni döntése alapján, civil ember is sokat tehet elsősorban a krízishelyzetekben lévő családokért, gyermekekért. A szociális érzékenységgű elhivatott óvodapedagógusra nagy szükség van a távoli kis településeken.

Önkormányzati támogatással, az átképzés, a másoddiploma-szerzés vállalásával a jövőben kialakulhat az ellátatlan feladatok megoldására ez a modell is. A családokkal a legközvetlenebb kapcsolatban álló nevelési intézmények ma is végeznek családpedagógiai, családgondozói, család- és gyermekvédelmi tevékenységet. Az óvodapedagógus elsősorban a társadalmi erőforrások és a családok közti információáramlást, a segítő kapcsolatok felvételét tudja támogatni. A legjobb anyagi és kulturális körülmények között élő családokban is sérülhetnek mentálisan a családtagok, a gyermekek a megromlott emberi kapcsolatok következtében. Vannak szülői csoportok, amelyek az óvodapedagógus közvetítésével, a hasonló problémákkal küszködőkben erőforrásokra lelhetnek (például: az elvált szülők, az enyhén sérült gyermek szülei).

1. Az óvodapedagógus lehetőségei a családsegítésben

Nagyobb érzelmi biztonságot és mentális támogatást nyújt a krízishelyzetben élő gyermekeknek és szüleiknek. Szakemberekkel együttműködve, életviteli tanácsadást tart a szülőknek. Tájékoztatást szervez családjogi kérdésekben, bemutatja a szociális támogatások rendszerét. Képviseli a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek érdekeit, és támogatja a segítő kapcsolatok keresését a bajba jutott családok esetében. Ha a szülők nem zárkoznak el, az elvált szülőt is bevonja a gyermek óvodai életébe. A családok kezdeményezésére ellátja az érdekeik képviselését a szakszolgáltató intézmények megkeresésével.

2. Az óvodában alkalmazott szociálpedagógus feladatai

A szociálpedagógus a 0-18 éves korig terjedő életkori szakaszok szociális eredetű pedagógiai problémáival foglalkozik. A társadalmi háttér folyamatok nevelési intézményekre és családokra gyakorolt hatásainak ismeretében foglalkozik a gyermek, fiatalok szocializációs problémáival. Segítséget ad a gyermekeknek, a családoknak és az óvodapedagógusoknak erőforrások feltárásában. Kapcsolatot épít ki a speciális szolgáltató intézményekkel. Érdekképviselőként lát el a szociális, a nevelő-oktató, az egészségügyi, szociálpolitikai, jogi érdekérvényesítő, valamint a gyermekjóléti és védelmi szolgáltatások igénybevétele érdekében. Ellátja az adott intézményekben a szociális és a pedagógiai tevékenységek koordinálását, partneri kapcsolatokat alakít ki az együttműködésben más szakemberekkel.

V. EGYÜTTMŰKÖDÉSEK, KÜLSŐ KAPCSOLATOK

1. Team-munka az óvodában

Az óvoda rendszerként működik, és azért, hogy funkcióit zavartalanul érvényesíteni tudja a gyermekek érdekében, minden tényező működését össze kell hangolni. Az óvoda testületében teamben dolgozók harmonikus együttműködésére van szükség. Az óvodapedagógus ma már többségében szakképzett munkatársa az óvodai dajka, aki a gondozásában, szervezésben és egyéb tevékenységben mint a gyermekek számára. Az individualizáló nevelés személyes kontaktusokra épül, amelyekre akkor van lehetőség, ha 5-6 gyermekre jut időnként 1 felnőtt. Ez az óvónők és a dajkák egyenlőtlen munkaidő-beosztása mellett megoldható, alkalmi szülő- segítők bevonásával.

2. Óvoda - bölcsőde kapcsolat

A gyermekek közül járhatnak az óvodát megelőzően bölcsődébe. A két intézmény közötti kapcsolat azért fontos, mert a szülők óvodaválasztása befolyásolható, ha már bölcsődében tájékoztatást kapnak az óvodai programokról. Ugyanakkor a jó szakmai együttműködés a gyermekek fejlődését szolgálja. Az együttműködésnek sokféle lehetősége van.

3. Óvoda- iskola kapcsolat

A Lépestől lépésre óvodai program iskolai folytatására a koncepciók érvényesítésével, a korszerű iskolai követelmények figyelembevételével van remény.

Az iskola továbbfejlesztheti az óvoda helyi pedagógiai programjában vállalt speciális helyi érdekeket. A programok összehangolása az iskolakezdés szakaszában, az 1.- 2. osztályban új modell létrejöttét jelenti. Az iskola pedagógusait (tervszerűen) be kell vezetni az óvodai program specifikumaiba, mert véleményük, szemléletük, segítheti vagy akadályozhatja az óvodai nevelés megújulását. A kapcsolat felvétele, az iskola felé nyitás és a hatékony, kölcsönösen gazdagító szakmai együttműködésben a kezdeményező szerep az óvodáé, az óvodapedagógusoké.

Az óvodai program széles körű népszerűsítése és bemutatása több irányban fontos. A település óvodáinak összehangolt tevékenysége, a szülők rendszeres tájékoztatása, a fenntartó megnyerése, az önkormányzat testületének meggyőzése, nélkülözhetetlen a hatékony és sokféle értéket képviselő, több utas óvodai nevelés elfogadásában. A változó társadalmi igények és az óvoda működését befolyásoló folyamatok elemzésében, a helyi pedagógiai program kialakításában, a program menedzselésében, a nevelőtestület felkészítésében és az együttműködés kiépítésében, meghatározó szerepe van az óvoda vezetőjének.

Az iskolába lépés feltételei

Az iskolaérettség feltételeit az országos óvodai alapprogramban meghatározottak szerint vizsgáljuk.

Az iskolaérettségnek testi-lelki és szociális kritériumai vannak, melyek közül egyik sem hagyolható el, mindegyik egyformán szükséges a sikeres iskolai munkához.

Differenciáltan engedjük a gyermekeket az iskolába.

Egyetértünk Vekerdy Tamás pszichológus megállapításával:

„Az iskolából – életkorilag – nem lehet elkésni. Jobb később menni, mint korábban, jobb érettebben, mint éretlenül. Az a gyerek, aki éretlenül kerül be az iskolába, harmadik-negyedik osztályra sem hozza be a lemaradását, sőt, ameddig iskolába jár – jósolható – saját szintje alatt fog teljesíteni.”

14 Alprogram: A Nagylóki Óvoda helyi nevelési programja

14.1 Bevezető

Ez a nevelési program a Nagylóki Óvoda helyi programja, amely a Köznevelésről szóló¹ törvény alapján kiadott: Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja² szellemében készült, annak megfelel.

A program készítés során felhasznált források:

- A jelenlegi Óvodai Nevelési Program
- Óvodánk eddigi nevelési, foglalkozási és munkatervei
- Tevékenységközpontú óvodai nevelési program - Fábíán Katalin
- Az óvodai nevelés és tanulás tervezése - Varanka Zoltánné

A nevelés fő területeinek a játékot, a tanulást és a munkát tekinti a program.

14.2 Az óvodai nevelés célja, feladatai

Cél:

- A 3-7 éves gyermekek hatékony, az egyéni fejlődési ütemet figyelembe vevő fejlesztése az életmód terén, az érzelmi és a társas kapcsolatok, az értelmi fejlesztés terén
- A gyermekek kötődésének formálása és erősítése a helyi társadalom életében való bekapcsolódásukkal (elsősorban az óvodai csoporton és a családon belül).
- Helyi sajátosságoknak megfelelően az öt évesen óvodába kerülő gyermekek felzárkóztatása, differenciált fejlesztése.
- Integrált nevelésre javasolt, enyhén sérült gyermekek beilleszkedésének segítése.

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

Alkalmas legyen az iskolai életre testi-, lelki, szellemi és szociális vonatkozásban.

Tartalom:

- Testi-, lelki szükségletek kielégítése
- Tevékenységi formák
- Fejlesztési tartalmak

Értékelés:

A gyermekek egyéni tevékenységének, magatartásának, viselkedésének folyamatos megfigyelése.

A fejlődés követése és a változások rögzítése (feljegyzés).

Az egyéni fejlődési ütem figyelemmel kísérése.

Feltételek:

Az óvónők folyamatos önképzése és célirányos továbbképzése. Aktív kapcsolat a család és az óvoda között.

14.3 Gyermekkép, óvodakép

Nevelőtestületünk egyetért az Óvodai nevelés országos alapprogramjában megfogalmazott gyermek- és óvodakép jellemzőivel, alapelveivel.

Gyermekkép: Az ember egyedi, mással nem helyettesíthető individuum, és ugyanakkor szociális lény.

A gyermeki személyiség jellemzői:

- a gyermek fejlődő személyiség
- fejlődését együtt határozzák meg:
 - a.) genetikai adottságok

b.) az érés sajátos törvényszerűségei

c.) a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások.

- a gyermek egyénenként változó testi-lelki szükségletei

Mivel az óvodai nevelés gyermekközpontú, a gyermeki személyiség kibontakozására törekszik.

Óvodakép: Az Óvoda szakmailag önálló nevelési intézmény.

Az óvodai nevelés a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig, de legfeljebb hétéves koráig tart.

Funkciói: - óvó-, védő

- szociális

- nevelő-, személyiségfejlesztő

Az óvodai nevelés célja a 3-7 éves gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlődésének elősegítése.

Hangsúlyos pedagógiai alapelvek:

- a gyermeki személyiséget tisztelet, megbecsülés és elfogadás övezi

- a nevelés lehetővé teszi és segíti a személyiség fejlődését és a gyermek egyéni képességeinek kibontakozását

- kiegészíti a családi nevelést.

14.4 Testi-lelki szükségletek kielégítése

Cél:

- igény felkeltése a kellemes, nyugodt környezet létrehozására,

- a helyes életritmushoz való közelfítés igényének alakítására való törekvés

- érzelmi biztonság érzetének nyújtása: a családból a kulturális környezetbe való kilépés fogalmának kialakítása érzelmi biztonságot adó légkör teremtésével

- önállósági és öntevékenységi vágy alakulásának segítése

- pozitív magatartási modellek, tevékenységek modelljeinek megmutatása

- konfliktusmegoldó képességek alakítása

- a „másság” elfogadása

- egymás iránti bizalom kialakítása

- a csoportszokásokhoz való alkalmazkodás képességeinek fejlesztése

- alapvető táplálkozási, pihenési, testápolási, öltözködési, mozgásos szokások modelljeinek bemutatása

- törekvés a társadalmi elvárásokhoz való alkalmazkodásra – civilizált, kultúrált életmód szokásainak elsajátítása

- a család nevelőmunkájának és az óvodai nevelésnek a közelítésére való törekvés (a családi háttér ismeretének tükrében).

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- törekszik egészsége megőrzésére, az alapvető egészségvédő és egészségmegőrző szokások megtartására

- önállóan tudja kielégíteni alapvető testi szükségleteit

- kapcsolatot tud teremteni

- az óvodáskor folyamán lejátszódó énefejlődési mechanizmusok tudatában a gyermek vágyait fokozatosan hozza összhangba a valósággal

- az ösztöntörekvések fokozatos alávetése a közösséget meghatározó törvényeknek

- szokásrendszere kialakul

- elfogadja a közösséget, alkalmazkodik társaihoz, környezetéhez.

Tartalom:

Az egészséges életmód kialakítása.
Az érzelmi nevelés és társas kapcsolatok.
Értelmi fejlesztés, nevelés.

14.4.1 Az egészséges életmód kialakítása

Cél:

- nyugodt, kiegyensúlyozott élettempó kialakítása
- alvás és pihenésszükségletek kielégítése
- a környezet tisztántartására, a környezet rendjének óvására való igény kialakítása
- a szervezet ellenálló képességének növelése
- a helyes testtartás elsajátítása – az e téren különösen nagy nehézségeket mutató gyermekekre való felfigyelés, szükség esetén differenciált segítség nyújtás
- az óvodai életritmus és a családi életrend közelítésére való törekvés
- helyes táplálkozási szokások kialakítása
- a kultúrált étkezés illemszabályainak megismertetése
- egészségmegőrző szokások kialakítása
- öltözködési szokások fejlesztése

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

Önálló:

- a tisztálkodásban, a tisztálkodási eszközök megválasztásában és azok használatában
- a WC használatakor
- a fogápolásban
- öltözködésben, képes megválasztani a helyes sorrendet is
- önkiszolgáláskor
- a kimerített étel mennyiségének megítélésében
- az adott hőmérsékleti viszonyoknak megfelelő ruházat kiválasztásában.

Megfelelően használ:

- az evőeszközöket (kés, villa, kanál) a játék és egyéb eszközöket
- az óvoda és az épület egyéb helyiségeit
- a környezet tisztántartására szolgáló eszközöket (lábtörölő, takarítóeszközök).

Tud:

- cipőt fűzni és kötni,
- gombolni,
- teríteni,
- hajtogatni (szalvéta, takaró, ruházat)
- ajtót nyitni, csukni, csendben közlekedni,
- természetes ülő testtartással asztal mellett ülni.

Ismeri:

- a kultúrált étkezés szokásait (csukott szájjal rág, ügyel az asztal rendjére, tisztaságára),
- a zsebkendőhasználat módját,
- ruházatának tisztántartási lehetőségeit,
- a rendetlenség megszüntetésének módjait.

Segít:

- a környezet tisztántartására, a rend megőrzésére irányuló tevékenységekben,
- a kisebbeknek a különböző önellátásra irányuló tevékenységekben.

Tartalom:

- a napi, ill. heti tevékenységek időben azonos rendje (az időbeni szerialitás eseteire való odafigyelés).
Részvétel foglalkozásokon, étkezéseken, sétákon, kirándulásokon, rendezvényeken.
- A csoportszoba berendezésének, használt eszközeinek, játékoknak a helye, azok rendben tartása.
- Az épület egyéb helyiségeinek, berendezési tárgyai, felszerelése, azok rendeltetészerű használata.
- A napi tevékenységek egyes mozzanataihoz kapcsolódó eszközök előkészítése és helyretétele és azok használatának tanulása:
 - táplálkozás-étkezésnél (terítés)
 - tisztálkodáshoz szükséges felszerelések,
 - játékeszközök,
 - öltözködés rendje,
 - foglalkozásokhoz szükséges felszerelések,
 - mozgáshoz, sporthoz szükséges felszerelések, eszközök,
 - pihenéshez szükséges felszerelések, teremrendezések.
- A teremben és a szabadban való mozgás lehetőségei és módjai, azok rendje.
- Differenciált segítségnyújtás:
 - a speciális eszközöket igénylő gyerekeknek (pl.: szemüveg, hallókészülék, stb. esetén).
 - a mozgásügyetlen gyerekek részére.

Értékelés:

Az aktuális megnyilvánulások értelmezése, a helyes cselekedetek kiemelése dicsérettel.

Feltételek:

A fejlesztési eredmények érdekében kívánatos feltételek:

- tágas, világos csoportszoba,
- higiénikus, gondozott mellékhelyiségek,
- sokféle mozgáslehetőséget biztosító játszóudvar,
- változatos, vitamindús étrend,
- saját öltözőszekrények,
- folyamatos napirend,
- a családdal való együttműködés (szokásainak ismerete: személyi és mentálhigiéné, öltözködés, napirend, étkezési szokások, szabadidős szokás.)

14.4.2 Az érzelmi nevelés és társas kapcsolatok

Cél:

- barátságos, derűs csoportlégkör kialakítása és kötődési hajlam erősítése,
- erkölcsi, érzelmi és akarati tulajdonságok fejlesztése: figyelmesség, egymás segítése, fegyelmezettség, kooperáció, illemtudó viselkedés, együttérzés, kitartás, nyíltság, felelősség, feladattudat, szabálykövetés

Társas kapcsolatok:

- egymás közötti bizalom kiépítése (óvónő-gyermek, gyermek-gyermek között).
- biztonságérzet keltése a csoportban való tartózkodás során
- alá-, fölé és mellérendeltségi helyzetek átélése, elfogadása

- egymás iránti tolerancia alakítása

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

Önálló:

- kapcsolatteremtés és kapcsolattartás következő területein: kérés, köszönés, köszönetnyilvánítás, válaszolás, megszólítás.
- a véleménynyilvánításba
- döntésekben, választásokban
- vállalt feladatai elvégzésében
- tisztelettudó a viselkedése
- ismeri és érti az óvónő metakommunikatív jelzéseit
- igazmondásra törekszik
- megkezdett munkáit befejezi
- képes a belátásra
- észreveszi a környezet rendjét megbontó elemeket, korrigálni tudja az ilyen jellegű helyzeteket
- együttműködik a közös cél érdekében
- örül a csoport közös sikereinek

Társas kapcsolatok:

- felajánlja segítségét a felnőtteknek, gyerektársainak, ha ennek szükségét látja
- szívesen tevékenykedik a csoport érdekében
- érdeklődik társai és a felnőttek iránt (a csoporton belül).
- képes egyéni érdekeit a csoport érdekeinek alárendelni
- legalább egy társkapcsolattal rendelkezik a csoporton belül
- figyelemmel van a felnőttek és gyerektársak iránt
- igyekszik – a szituációtól függően – elfogadni az alá-, fölé-, és mellérendelt-ségi helyzeteket.

Tartalom:

- a napirend szerinti tevékenységek (játék, munka, tanulás)
- beszoktatás: a leválási nehezítettséggel küzdő gyermekek különleges támogatása a családi háttér ismeretében (szükség esetén szakember segítségének kérése)
- érzelmi megnyilvánulásokra való reagálások
- az egyes gyerekek viselkedésében zavart okozó tényezők (haláleset, válás, kistestvér születése, stb.) feltárása
- játéktevékenységek
- az értelmi fejlesztést szolgáló tevékenységek
- reális ismeretek nyújtása
- kapcsolatteremtés, kapcsolattartás, udvarias viselkedés elemi formáinak gyakorlása (a felnőttek kérésének elfogadása)
- munkatevékenységek: a természetes környezet óvása

Társas kapcsolatok:

- a természetes rokonszenv alapján szerveződő csoportok közös tevékenységeinek támogatása
- közös élmények átélése (születésnapok, kirándulások, szereplések, színházlátogatások, stb.)
- közös készülődés műsorokra, rendezvényekre
- részvétel helyi, illetve egyéb rendezvényeken
- helyi népszokások gyakorlása

Értékelés:

-a csoportban zajló mechanizmusok, egyéni reakciók megfigyelése – szükség esetén külső segítségadás az aktuális tevékenységek során.

Feltételek:

- a fejlesztési eredmények érdekében kívánatos feltételek:
 - a.) otthonos körülmények a csoportszobában
 - b.) lehetőségek a közös élmények, tapasztalatok szerzésére
 - c.) az óvónők, illetve más dolgozók pozitív, határozott mintaadása

14.4.3 Az óvoda csoportszerkezete, óvodai élet megszervezése

Óvodánk vegyes életkorú csoportot alakított ki, ez részben kényszermegoldás (1 csoporttal működünk), de a nevelőtestület tapasztalata alapján a vegyes életkorú csoportok szervezeti keretei a különböző fejlődési ütemű gyermekeknek kedvező fejlődési környezetet nyújt. Természetesen az azonos életkorú gyermekek csoportszervezését is eredményesnek tartjuk.

Az óvodai élet megszervezése:

Szempontjaink a napirend kialakításához:

A gyermekek óvodai életét céltudatosan kívánjuk kialakítani.

A helyes napirend biztosítja a gyermekek egészséges fejlődését, fejlesztését azzal, hogy megfelelő időkeretet jelöl meg minden tevékenységhez.

Ugyanakkor a rendszeresen visszatérő ismétlődések érzelmi biztonságot teremtenek a gyermekben.

A napirendnek vannak olyan stabil elemei, amelyektől nem tekinthetünk el (pl.: étkezés, pihenés).

Törekszünk a napirend rugalmas megszervezésére és folyamatosságára.

Óvodánkban mindennapi:

- testmozgást (lehetőség szerint a szabadban)
- mesét (pihenés előtt) tervezünk és építünk be napirendünkbe

Szempontjaink a hetirend kialakításához:

A hetirend kialakításánál a játékidő védelmét fontos szempontnak tartjuk. A foglalkozások szervezésénél figyelembe vesszük az iskolára való felkészülést:

- iskolakötelesek részére napi 1 kötelező foglalkozást
- a fiatalabb életkorú gyermekek számára napi 1 kötetlen foglalkozást szervezünk.

Az óvodai nevelés napi időtartamából egyéb szolgáltatásokra (pl.: zene, tánc, idegen nyelv, stb.) napi 30 perc felhasználását tervezzük.

14.4.4 Értelmi fejlesztés, nevelés

Cél:

- érdeklődés, kíváncsiság felébresztése az egyes tevékenységek iránt
- testi, szellemi egészség egységének fejlesztése, megőrzése
- a gyerekek kognitív képességeinek fejlesztése (megfigyelés, emlékezet, képzelet, figyelem, gondolkodás)
- sokoldalú tapasztalatszerzés lehetőségeinek biztosítása
- a környező világról szerzett tapasztalatok rendszerezése
- differenciált, egyéni képességek szerinti fejlesztés
- kommunikációs képességek alakítása és fejlesztése (beszédprodukció, beszédértés, beszédprozódus, nyelvi képességek)

- egyéni különbségek – adottságok, hajlam, rátermettség, képességek felfedezése.
- „énkép” fejlesztése, testséma kialakításának segítése
- önálló gondolkodásra nevelés, döntési képességek fejlesztése
- vizuális percepció (formaérzékeltek, formaészlelések) fejlesztése.
- figyelemkoncentrációs tevékenységek biztosítása.

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- törekszik a végzett tevékenységek összefüggéseinek felfedezésére
- kifejezi a változások tartalmát szóban, rajzban
- rendelkezik problémafelismerő és megoldó képességekkel
- figyelmét rövid ideig ugyanarra tudja összpontosítani
- részt vesz a különböző tevékenységekben
- segítséggel javítja saját tévedéseit, ellenőrizzé saját tevékenységét
- törekszik az önértékelésre
- ismereteit tudja alkalmazni a gyakorlatban is

Tartalom: Tevékenységi formák:

- játék,
 - tanulás,
 - munka
- Fejlesztési tartalmak:
- vers, mese
 - ének-zene, énekes játék
 - rajzolás, mintázás, kézimunka
 - mozgás
 - a külső világ tevékeny megismerése

Értékelés: pozitív megerősítések.

14.5 Az óvodai élet tevékenységformái

Megjegyzés: a játékot minden résztvevő tevékenységét átható tevékenységi formának tekintjük. Valamilyen fejlesztési terület alapvető tevékenységi formája.

Cél:

- sokféle tevékenységet biztosító tárgyi környezet kialakítása
- a tévedés szabadságának lehetősége
- a megismerés iránti érdeklődés felkeltése
- a munka megbecsülésére nevelés
- önálló munkavégzésre való képességek fejlesztése
- vélemény nyilvánítási képességek kibontakoztatása
- megfelelő motiváltság a közösségi tevékenységekben való részvételre

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- a különböző csatornákon kapott ingerek integrációja révén képes a tapasztalatszerzésre és a korábbi tapasztalatok új információkkal történő összevetésére
- egyszerű gondolkodási műveleteket használ
- ismeretei alapján egyszerű feladatokat elvégez és megold
- megjeleníti érzéseit, gondolatait szóban, képen
- kialakul feladattudata, feladattartása
- önállóságra törekszik különböző ismert helyzetekben

Tartalom:

- játék

- tanulás
- munka jellegű tevékenységek

Értékelés: Az életkori sajátosságok és az egyéni fejlődési ütem összevetése alapján történik az értékelés.

14.6 Játék

Megjegyzés: Vegyes életkorú csoportban a választott játék tartalma az életkorhoz módosul. A vegyes csoporton belül adott a minőségi váltás lehetősége.

Sajátos megközelítés: Lehetőségek biztosítása a gyermek számára, hogy képességeit önállóan választott, sokrétű játéktevékenységekkel fejlessze, gyakoroljon.

Cél:

- a szabad, elmélyült, önkéntes, spontán játék lehetőségeinek biztosítása
- a játéktevékenységeken keresztül a külvilág elemeinek megismeretése
- a játék formáinak és tartalmának gazdagítása
- a szociális kreativitás fejlesztése (kreatív együttműködés, magatartásmódok, nyitottság a másik fél iránt, viselkedési szabadság, ízlésformálás, társas kapcsolatok, konfliktusmegoldások)
- a játék rendjének szokássá válása
- egészséges versenyszellem kialakítása.

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- szükségleteinek és életkorának megfelelő játékot választ
- bekapcsolódik a közös játékokba
- önálló, kezdeményező megnyilvánulásai vannak
- kialakulnak pozitív érzelmei társai iránt
- kezdeményező magatartású
- részt vesz aktívan az erőfeszítést, ügyességet igénylő játékokban
- képes a szabályjátékok megtanulására
- betartja és követi a megismert szabályokat
- létrehoz egyszerű modelleket, maketteket
- egyéni ötletei, javaslatai vannak.
- adott tevékenységhez az anyagot és eszközt helyesen kiválasztja
- képes saját élményeinek eljátszására
- elfogadja társai javaslatait, ötleteit
- képes a csoportban való játékra.

Tartalom:

- A játékterek megismerése, használatának tanulása.
- a.) *gyakorlójátékok:*
 - ismétléses cselekvések közben anyagok, eszközök megismerése,
 - szöveg-, dallam-, mozgásisméltő játékok, egyszerű szabályjátékok megismerése, elfogadása, követése
 - részképességekben enyhe lemaradást mutató gyermekeknél (szerepjátékok és konstruáló játékok).
- b.) *szerepjátékok:*
 - egyszerű szabálykövetések (egyénenként és csoportokban)
 - jellegzetes cselekvések, műveletek utánzása
 - a játékszabályok elfogadása és betartása

- a környezet jelenségeinek, eseményeinek beépítése önálló, vagy csoportos játékba.
- c.) *barkácsolás:*
 - játékjavítások, közreműködés apró hibaelhárításokban óvónői irányítással
 - játék és ajándék készítése
- d.) *dramatizálás, bábozás:*
 - bábmozgatási kísérletek,
 - hangutánzások
- e.) *építő, konstruáló játékok:*
 - összerakogató, összeszerelhető játékok, egyéni elképzelések alapján.
- f.) *dramatizálás, bábozás:*
 - bábkészítések
 - önálló bábozások (mese, történet- és bábválasztás)
- g.) *építő konstruáló játékok:*
 - összerakogatók, szerelések – egyszerű, az élethelyzeteknek megfelelő tárgyak előkészítésével (a valóság és a képzelet közelítésével.).
- h.) *szabályjátékok:*
 - verbális, mozgásos és manipulatív játéktevékenységek során önálló szabályra figyelések

Értékelés:

A fejlesztés várható eredményeiben megfogalmazottak megfigyelése az életkori kategóriák szerint.

Feltételek:

- nyugodt légkör
- sokféle játéklehetőséget biztosító csoportszoba, játszóudvar, (átalakítható terrek)
- elegendő játékidő
- sokféle játékeszköz

14.7 Tanulás

Cél:

- tapasztalatszerzés, gondolkodás örömeinek átélése
- a megismerési képességek fejlesztése
- a tudás, tanulás iránti vágy felébresztése
- képszerű és szemléletes gondolkodás kialakulása
- a beszédészlelés és beszédértés, szóbeli kifejezés fejlesztése
- problémahelyzetek megoldása

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- tud önállóan konkrét, elemi ismert jelenségek esetében következtetni, ítéletet alkotni megismert modellek alapján
- kialakul feladattudata
- ismeri saját értékeit
- önálló a begyakorolt feladatok megoldásában
- önállóan megfigyeléseket végez, felismeri a jelenségeket változásukban is
- felfedez konkrét összefüggéseket, ok-okozati viszonyokat
- többféle megoldás keresésére törekszik
- szándékos figyelmének tartama eléri a 10-15 percet
- képes gondolatait érthetően szavakba, mondatokba foglalni
- elkülöníti a mese és a valóság elemeit

Tartalom:

Kötetlen szervezeti formában a játék adta lehetőségek összes alkalmával, valamint játékos helyzetek megteremtésével, folyamatos időkeretben történik, valamennyi tevékenységi formában.

- közvetlen tapasztalatszerzések, megfigyelések (a természeti és társadalmi környezetből)
- figyelemirányítás a lényeges közös jegyekre
- élmények, benyomások felfogása, emlékezetből való felidézése
- kreatív gondolkodást, képzeletet mozgósító tevékenységek
- szókincsfejlesztés
- megfigyelések végzése közösen és önállóan
- egyéni vélemények, beszámolók, tapasztalatok felidézése emlékezetből
- megbízatások elvégzése (emlékezetfejlesztés)
- jelenségek változásainak megfigyelése, azok összefüggései
- összehasonlítások és megkülönböztetések irányított és spontán megfigyelésekkel
- beszédfejlesztés
- többféle megoldási lehetőség keresése

Értékelés:

- a megoldások lehetőségeinek megmutatása
- az önellenőrzésre való rávezetés
- egymás megoldásainak értékelése.

14.3 Munka jellegű tevékenységek

Cél:

- a család és az óvoda munkával kapcsolatos elvárásainak közelítése
- a munkában vállalt önkéntesség és a közösség érdekében végzett tevékenység örömeinek érzékeltetése
- baráti, egymást segítő kapcsolatok kialakulásának segítése, támogatása
- munkamegosztásra nevelés
- munka során a meglévő tapasztalatok erősítése, azok újakkal való bővítése
- a munka eredményének megbecsülésére nevelés
- jártasságok alakítása eszközök, szerszámok használatában.

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- törekszik az önállóságra, önként is vállal feladatokat
- felismeri saját képességeinek határait
- megismeri az eszközök használatával járó veszélyeket is
- egyéni fejlettségi szintjének megfelelő feladatokat végez
- rendszeresen visszatérő feladatokat vállal
- megbízatásait pontosan teljesíti
- felismeri a segítségadás lehetőségeit
- képes az eszközök megóvására és saját testi épségének megőrzésére
- kialakul igénye a felfedezett kisebb hibák kijavítására
- gondozza, óvja a környezetében lévő növényeket

Tartalom: Szükségletekből fakadó tennivalók:

a.) naposi munka:

- étkezés előkészületeinek teendői,

- terem- és udvarrendezésben való részvétel (játékok, eszközök előkészítése, elrakása)
- b.) alkalmi munkák, feladatok:
 - üzenetközvetítés
 - rendrakás, tisztogatás, kisebb javítások
 - ajándékkészítés, díszítő munkák egyéni ötletek alapján is
 - segítségadás a kisebbeknek kérésre és önálló indíttatásra
- c.) növények gondozása:
 - évszakokhoz kapcsolódó munkák (előkészítő és betakarítási munkákban való részvétel)
 - környezetrendezések
 - gyűjtőmunkák (a gyűjtött anyag elhelyezése, rendezése)

Értékelés: Pozitív megerősítések a tevékenységek folyamán

Feltételek: Sokféle lehetőség biztosítása: hasznos tevékenységek.

Testi épség megőrzésének biztosítása

Nyugodt légkör

Elegendő idő.

14.9 Fejlesztési tartalmak

Megjegyzés: A fejlesztési tartalmak a fő tevékenységeken (játék, tanulás, munka) keresztül elégítik ki a szükségleteket.

Cél:

- a viselkedési folyamatok összességét meghatározó, funkcionális rendszert alkotó részfunkciók (érzékelés, motorika, cselekvés, irányítás, beszéd, figyelem, gondolkodás, emlékezet, tanulás, motiváció) kiegyensúlyozott fejlődésének biztosítása a szenzoros integrációs képesség erősítésén keresztül.
- alapvető kommunikációs képességek kialakítása
- a lakóhely néphagyományainak megismertetése
- közösségi élmények nyújtása
- a tapasztalatszerzés igényének felkeltése
- az önkifejezés igényének alakítása

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- rendelkezik összerendezett, életkorának megfelelő pszichomotoros képességekkel
- a szituációknak megfelelő verbális és viselkedésbeli megnyilvánulásai vannak
- megtudja jeleníteni érzéseit, gondolatait szóban, képen
- illeszkedik családjá és az óvodai közösségi szokásaihoz
- tud a helyi népszokásokról, lehetőség szerint részt vesz azokban
- részt vesz közös tevékenységekben
- igénye van egyéni tapasztalatok szerzésére
- önállóságra törekszik különböző ismert helyzetekben

Tartalom:

Vers, mese

Ének, zene, énekes játék

Rajzolás, mintázás, kézi munka

Mozgás

A külső világ tevékeny megismerése

Értékelés:

Az értékelés szempontjai az egyes fejlesztési tartalmak ÉRTÉKELES rovatában találhatóak.

14.9.1 Anyanyelv, mese-vers

Cél:

- a beszéd fonológiai (hangrendszer és prozódiai rendszer), grammatikai, jelentéstani, valamint motorikus rendszereink fejlesztése életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételével
- a hallási és beszédhallási figyelem és a hallási differenciáló képesség fejlesztése
- az akusztikus verbális emlékezet fejlesztése
- a szeriális (sorrendi) felfogás és kivitelezés erősítése
- analízáló-szintetizáló képesség fejlesztése a beszéden keresztül
- a téri és idői ritmusérzék fejlesztése
- az anyanyelvi kódok helyes elsajátíttatása
- a beszéd eszközként való használatának fejlesztése-szókincsfejlesztés
- a beszédmegértés képességének fejlesztése
- a beszédszervek megfelelő mozgásának fejlesztése
- a beszédkedv felkeltése és megőrzése
- metakommunikációs elemek jelentésének megismertetése
- igény kialakítása az irodalmi élményekre – irodalmi fogékonyság alapozása
- könyv iránti vonzódás kibontakoztatása és a könyvvel való helyes bánásmód elsajátíttatása

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- szívesen mond spontán módon is mondókákat, verseket, meséket, hozzájuk tartozó játékok szövegeit és ismeri mozgásait
- kapcsolni tud ismert irodalmi szöveget adott ünnepi alkalomhoz
- tudja a megismert szavak jelentését, megfelelően használja azokat
- nyelvhelyességi szabályoknak megfelelően fűzi mondatait
- tud kiegészíteni szóban ismert meserészletet
- képes a hallottak képi megjelenítésére
- megjegyzi a mese legfontosabb elemeit (szereplők, események) és megnevezi azokat
- tud könyvben kép alapján tájékozódni, óvja a könyv állagát
- részt vesz dramatikus játékokban, közös műsorkészítésekben
- szívesen, örömmel hallgat mesét
- igénye van a hallott irodalmi művek újrhallgatására
- figyelmesen végighallgatja óvónőjét, társait
- alkalmazza a kapcsolatteremtés elemi szabályait (köszönés, kérés)
- képes korának megfelelő színházi előadás cselekményének követésére

Tartalom:

- beszélgetések a napi tevékenységek során
- beszédművelés: beszédhallás, beszédmegértés és beszédmozgás fejlesztése

helyes ejtési gyakorlatok: légző gyakorlatok, hangadás gyakorlatok, zöngés-zöngétlen hangok differenciálása mintakövetéssel, artikulációs gyakorlatok, nyelvgyötrők, gyorsasági gyakorlatok, ritmusgyakorlatok, időtartam gyakorlatok, hangsúlygyakorlatok, hangerőgyakorlatok.

- idő- és téri egymásutánosság felfogása, felismerésének és kivitelezésének fejlesztése (történeti sorba rendezések)
- vers és mesemondások
- irodalmi művek hallgatása- mondókák (népi mondókák, kiszámolók, hintázók, labdázók, párválasztók, felelgetők, lovagoltatók, csiklandozók, altatók, ébresztgetők).
- mesék (állat, tündér, tréfás mesék, népmesék, műmesék, folytatásos mesék) verses mesék,
- versek (népköltészeti alkotások, klasszikus és mai gyerekversek)
- tevékenységek, cselekvések megfigyelése, eljátszása mozgással, testtartással, érzelmek kifejezése mimikával, tekintettel, gesztikulációval
- irodalmi művek eljátszása – dramatizálás, bábozás (különösen fontos a dadogóknál)
- könyvek, folyóiratok nézegetése – helyük a könyvespolcon, könyvtárban
- színházi élmények nyújtása – gyerekelőadások megtekintése

Értékelés: - folyamatos megfigyelés

Szempontjai:

- helyes ejtés, hangképzés helyessége
- kifejezőképesség szóban,
- beszédkedv
- beszédfigyelem
- emlékezet fejlettsége
- bekapcsolódás a közös tevékenységekbe
- utánzókedv és ismételt játékos begyakorlások száma és szintje
- szókincs

Feltételek: A fejlesztés kívánatos feltételei:

Eszközök:

- bábok (sík- és kesztyűbábok, zacskóbábok, természetfigurák)
- pingponglabda
- szívószálak, szalmaszálak
- szalvéta, papír zsebkendő
- lavór
- maskarák, különböző ruhadarabok (kalap, „pörgős szoknya”, „menyasszonyi fátyol”, suba, különböző színű és stílusú kendők, palást, terítők, plédek, bábák, mackók, plüss állatok)
- nézegetésre alkalmas könyvek

14.9.2 Ének, zene, énekes játék

Cél:

- az éneklés, zenélés tevékenységeinek megszerettetése
- zenei képességek, készségek kialakítása, fejlesztése
- a népi-, a hagyományok, a műzenei és más népek dalainak, zenéinek megismertetése
- ünnepekhez kapcsolódó szokások, dalok, zenék megismertetése, a hagyományok ápolására való törekvés
- ritmusérzék, zenei emlékezet kreatív zenei kedv fejlesztése
- mozgás és testtartás dalhelyzetekhez való igazításának megalapozása
- közösségi élmények nyújtása énekes játékokon, közös zenéléseken keresztül.

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- tud természetes tempóban járni,
- segítség nélkül tempót tartani
- tud énekelni hat hang terjedelmű dalokat, dúdolja az ismert dallamokat
- felelgetős dalt énekel társával, vagy a csoporttal
- visszaénekel dallamot
- megkülönbözteti és reprodukálja a halk-hangos, magas-mély, gyors-lassú, fogalom párokat, dallamban, ritmusban
- kifejezi cselekvéssel a dalritmust és az egyenletes lüktetést
- tud egyszerű táncos mozgásokat végezni helyes testtartással
- törekszik a tiszta éneklésre
- figyelmesen hallgatja a bemutatott zenét
- alkalmi dalokat ünnepkörökhöz kapcsolódva énekel
- felismeri a dallamotívum alapján hallott dalt, néhány természeti, környezeti hangot (többféle zenei és zörejhangot), hangszereket (ritmushangszereket és a furulya hangját)
- ismer néhány térforma alakítási lehetőséget (kör, csigavonal)
- próbálkozik dallamrögtönzésekkel

Tartalom:

- magyar népi énekes-mozgásos játékok, más népek dalai, játécai: egy és kétszemélyes játékok, altatók, hintázatók, simogatók, hajladozók, höcöggetők, lovagolók, tapsoltatók, sétáltatók, táncoltatók, labdázók, stb. körjátékok és dalaik (fogyó és gyarapodó játékok, párválasztók, sor és ügyességi játékok)
- magyar népszokások, a hagyomány dalai, játécai más népek dalai: táncos játékok (lakodalmas, alakoskodók, vonulások, táncok, átalakuló játékok, kapcsolódós játékok, kapuzók) népszokások: a négy nagy ünnepkörhöz kapcsolódva,
 - gyermekeknek írt műdalok
 - hangszeres zene hallgatása: magyar népzenei alkotások (vokális és hangszeres zene), műdalok, alkalmi dalok (ünnepek dalai)
 - rögtönzött hangszerek készítése

Értékelése: folyamatos megfigyelés.

Szempontjai:

- hangtisztaság, ritmika, szövegmondás, énektechnika
- éneklés és mozgástempó szabályossága
- ritmushangszerek kezelése
- szívesen énekel-e, kezdeményez-e énekes játékos, hangszeres, vagy zenés elfoglaltságot?

Feltételek: A fejlesztési eredmények érdekében kívánatos feltételek:

- eszközök: cintányér, triangulum, furulya, magnetofon, kövek,
- babok, bábok, dob, kendők, szalagok, táncos szoknyák, labda.

14.9.3 Rajzolás, mintázás, kézimunka

Cél:

- vizuális tapasztalatok nyújtása életkorának megfelelően
- a vizuális jelrendszer megismertetése (pont, vonal, folt, színek, formák)

- a vizuális megértés, befogadás alapozása
- a képi, - plasztikai – konstruáló kifejezőképességek kibontakoztatása
- a vizuális percepció fejlesztése
- taktilis (tapintási) ingerek erősítése
- az ingerek más ingerekkel történő integrálása
- szín- és formavilág gazdagítása
- egyszerű munkafogások és eszközhasználat képességének fejlesztése (különböző anyagok és technikák megismertetése)
- érdeklődés felkeltése az ábrázolás tevékenysége iránt
- kézmozgások finomítása
- az alkotás örömeinek megtapasztalása
- sokféle lehetőség megmutatása a képi, térbeli megjelenítésre
- képi gondolkodás fejlesztése
- a térbeli tájékozódó képesség fejlesztése
- az íráshoz szükséges mozgáskoordináció alakítása

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- ki tud fejezni a képfelületen elemi térviszonyokat
- használja a képi kifejezése eszközeit
- hangsúlyozza alkotásaiban a jellemző jegyeket, formákat
- emberábrázolásában megjelennek a részformák, esetleg egyszerű mozgások
- képet alkot emlékezet, élmény alapján
- megfelelően használja az eszközöket, rendelkezik helyes ceruzafogással, tisztántartja az eszközöket
- tudja alkalmazni mintakövetéssel a technikai eljárásokat
- megnevezi a színeket, azok sötét és világos árnyalatai
- részt vesz a tér rendezésében, figyelembe véve az alapvető térviszonyokat
- megfigyelés után tud formát mintázni
- díszíteni tud tárgyakat saját elképzelései alapján
- véleménye van saját és társai „műveiről” műalkotásokról
- önállóan javítja – megbeszélte módon – hibáit
- rendelkezik koordinált szem és kézmozgással

Tartalom:

- alak, háttér, keresztezett vonalak felismerése, rejtett formafelismerés, keresztezett formák differenciálása, alak és háttér cseréje
- alakállandóság: formaállandóság, geometriai formák különböző nagyságainak összehasonlítása,
- térbeli helyzet: tárgyak szemléltetőhöz viszonyított kapcsolatának felismerése, figurák fordítása, forgatása, részek helycseréje, tárgyak egymáshoz viszonyított helyzete
- térbeli viszonylagosság: két tárgy helyzetének megnevezése, alak kiegészítése, részek összeillesztése, célirányos útkeresés

Vizuális nyelv:

- képalakítás a vizuális elemek használatával (vonal, folt, forma, színek)
- a képfelület kitöltése
- a vizuális elemek egymáshoz való viszonyának megfigyelése, rendezése a képfelületen (soralkotás, hasonlóságok, ritmus)
- vizuális-taktilis ingerek, ujjfestés

Kifejezés:

- táj, terek viszonyainak megfigyelése, ábrázolása,
- egyszerű természeti és mesterséges formák megfigyelése, ábrázolása
- képalakítás saját élmények, emlékezet után,

- képző és népművészeti alkotások, képek nézegetése,
- technikák megismerése (rajzolás, festés, papírragasztás, mintázás, papírhajtogatás, egyszerű nyomóhagyások)

Vizuális kommunikáció:

- színek keverése
- a mindennapok használt információs jelek megismertetése (közlekedési jelzőtáblák, járművek jelei, egyszerű ábrák)

Tárgy és környezetkultúra:

- tárgyalakítás szabadon
- térrendezések
- konstruálás
- mintázás
- anyagalakítások (gyurma, agyag, textil, fonal, dobozok, papír, gyöngyfűzés, termések, kavicsok, homok, építőköcska, hó, gipsz)

Értékelés: egymás és saját munkák nézegetése, tanácsadás, segítségadás. A „művek” bemutatása helyi kiállításokon.

Az értékelés szempontjai:

- helyes eszközhasználat,
- vizuális emlékezet szintje
- kézmozgások, fogások
- tiszta, rendezett alkotás
- részvétel a közös tevékenységben
- egyéni megoldások, ötletek

Feltételek: A fejlesztés kívánatos feltételei:

Eszközök: színes ceruzák, zsírkréták, 12 színű vízfesték, 10-es, 4-es ecsetek, tempera, rajzlapok, gyurma, sóliszt, ragasztó, szövőkeret, színes fonalak, hurkapálca, dióhéj, szalmaszálak, búzakarász, kukoricacsuhé, kukoricatorzsa, különböző hüvelyes növények magjai, termések, színes textildarabok.

14.9.4 Mozgás

Cél:

- az egészséges életmód kialakítására nevelés
- a természetes mozgások alakítása, fejlesztése
- pozitív személyiségtulajdonságok erősítése
- egészséges versenyszellem alakítása
- testi képességek alakítása, fejlesztése (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség, testtartás)
- a növekedés elősegítése
- a légző, keringési, csont és izomrendszer teljesítőképességének növelése figyelemmel a mozgásfejlődés lépcsőfokaira
- a térbeli, időbeli tájékozódó képesség fejlesztése
- alkalmazkodóképesség fejlesztése
- mozgáskoordináció alakítása
- a szem, kéz, láb koordinációjának fejlesztése
- a nagymozgások, rugalmasság, egyensúly, párhuzamos fejlesztése
- a testrészek megismertetése, testséma ismerete
- a vestibuláris (egyensúlyérzetet befolyásoló) mozgások végeztetése

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- a mozgásfejlődés útján figyelembe véve elsajátítja a természetes mozgások elemeit (felemelés, kúszás, mászás, ülés, állás, járás, futás)
- ismeri a vezényszavakat, tud a hallottak szerint cselekedni
- betartja és követi az adott szabályokat
- mozgás közben tud irányt változtatni, jobbra, balra, hátra fordulatot tenni az irányok megnevezésével
- képes sor és köralkotásokra
- egyensúlyoz egy lábon valamint különböző szereken, emelt magasságban (10-30 cm), két lábon
- tud fél és páros lábon szökdelni
- kisebb akadályokat átugrik
- tud labdát dobni, megfogni, gurítani, vele célozni
- a mozgásokban kitarító

Tartalom:

- játékok:
 - szerep, utánzó, futójátékok
 - szerepjátékok
 - küzdőjátékok (húzás, tolás, emelés)
- rendgyakorlatok:
 - egyenes testtartás, vonal és köralakítás, fordulatok meghatározott irányokba
- gimnasztika – szabadgyakorlatok:
 - kartartások, nyakizom gyakorlatok, kar, láb, és törzsmozgások testhelyzetek ellenoldaliságban ritmuskeresztezett mozgások kialakítása a mozgáskoordináció kialakulása érdekében.
- koncentrációs mozgásgyakorlatok:
 - kéziszer gyakorlatok (bot, babzsák, szalag, karika labda)
- járások, futások:
 - természetes járás irányváltásokkal,
 - speciális járások, állatjárássok utánzása,
 - ritmusra járások
 - futás egyenes vonalban és irányváltásokkal,
 - lassítás-gyorsítás
 - akadályok leküzdése
 - versenyfutás
- szökdelések, ugrások:
 - helyben és haladva (páros lábon, váltott lábbal akadályokon át le, fel, át)
- dobások, labdás gyakorlatok:
 - labdafogások, labdaérezlelés,
 - labdagurítások, labdavezetések,
 - labda fel, és ledobások (alsó és felsődobások)
 - labdahajtások
- támasz, függés és egyensúly gyakorlatok:
 - talajon (csúszás, mászás, kúszás, egyensúlyozás)
 - padon, zsámolyon, bordásfalon, vízszintes és függőleges irányban, gurulások
 - egyensúlyozás emelt szeren (pad)
- foglalkozások a szabadban:
 - téli játékok (hógolyózás, szánkózás, atlétikai vonatkozású gyakorlatok)

Értékelés: folyamatos megfigyelés

A hibás elemek javítása:

- a testtartás és a mozgáselemek korrigálása.

Motiválások a helyes végrehajtások és az előnyös viselkedésformák (bátorság, tolerancia, segítőkészség, kudarc elviselése, stb.) kiemelésével.

Feltételek: A fejlesztés kívánatos feltételei

Eszközök:

- tornaszőnyeg, zsámoly, bordásfal, tornapad, karika, szalagok, babzsák, rongy, lég, és gumilabdák, medicinlabdák (kis súlyúak) botok, ugrókötél, lengőhinta (trambulin, kenguru ladba).

14.9.5 A külső világ tevékeny megismerése

Cél:

- sokféle tevékenység lehetőségének biztosítása a tapasztalatszerzéshez
- a felfedezés örömeinek érzékeltetése
- tapasztalatok szereztetése a természeti, emberi és tárgyi környezet elemeiről, megfelelő tájékozottsági szint kialakítása a gyermek saját környezetében
- a szerzett tapasztalatok szempontok alapján történő rendszerezésének megtanítása
- a környezet jelenségeinek, tárgyainak, tulajdonságainak, mennyiségi viszonyainak, formáinak rendszerezése
- összefüggések megláttatása
- a valóság objektív bemutatása
- ítélőképesség fejlesztése
- pozitív viszonyulás kialakítása a természeti, emberi, tárgyi környezethez.

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- tudja személyi adatait (lakcím, név, szülők neve, foglalkozása, testvérek neve) életkorát.
- összehasonlít mennyiségeket (több, kevesebb, ugyanannyi, hosszabb, rövidebb, egyforma hosszú, magasabb, alacsonyabb, szélesebb, keskenyebb)
- megfelelő szövegeket alkot a mennyiségi viszonyokat ábrázoló képekről
- tudja a meg és leszámítást a tizedes számkörben
- megnevezi a térbeli állások helyzetének irányait (jobb, bal, előtt, mögött, alatt, fölött, mellett, között.)
- szétválogat alakzatokat, tárgyakat, élőlényeket szempontok alapján
- alakzatokat másol síkban és térben
- szétválogatja a síkbeli alakzatokat tulajdonságaik szerint (kör, négyzet, háromszög)
- ismeri a térbeli alakzatok közül a kockát
- megnevezi a saját testrészeit, érzékszerveit
- tudja az évszakok nevét, jellemzőit, a napok nevét, sorrendjét, napszakokat
- ismeri néhány környezetében lévő épület funkcióját
- ismeri a közlekedés eszközeit, néhány alapvető szabályát (a közlekedési jelzőlámpa színeinek jelentése, gyalogátkelőhely jele)
- ismeri a színeket
- elhelyezi főbb csoportjaikba az élőlényeket (ember, állat, növény)
- tud alapvető növény, és állatgondozási műveletekről
- részt vesz elemi természetvédelmi tevékenységekben (téli madárvédelem, az élőlények óvása)

- jól használja a megismert kifejezéseket.

Tartalom:

- megismerési módszerek alapozása – tapasztalatszerzés a környezetről

Természeti környezet:

élettelen természet anyagai,
 az életben a természet változásai: időjárás, évszakok,
 természetvédelmi teendők, tevékenységek évszakok szerint,
 élő természet elemei: növények állatok tulajdonságai, életmódjuk,
 környezetük
 az ember testrészei, külső tulajdonságai, érzékszerveik

Tárgyak, személyek összehasonlítása:

tárgyak válogatása szabadon, vagy adott szempontok szerint,
 tárgyak, objektumok méreteinek összehasonlítása, összemérése,
 különbségeik megfogalmazása (hosszabb, rövidebb, nehezebb,
 könnyebb, alacsonyabb, magasabb, keskenyebb, szélesebb, több,
 kevesebb)
 sorba rendezések mennyiségi tulajdonságok szerint (törzsszámok, sorszámok)
 sorba rendezések egyéb szempontok szerint, halmazok elemeinek meg- és le-
 számlálása (több, kevesebb, ugyanannyi)
 halmazok keletkezése (hozzátevés, elvétel, egyenlővé tevés és tízes számkörben)
 soralkotások, sorváltások balról, jobbra, föntről lefelé (szemmozgás)
 állítások fogalmazása (igaz, hamis eldöntése)
 történetek alkotása képekről a mennyiségek figyelembevételével

Emberi környezet:

család, a család élete, a családtagok,
 foglalkozások a családban
 életmód

Az óvoda és környezete:

A felnőttek munkája, a gyerekek tevékenysége az óvoda épülete – közintézmények a környéken az emberek munkája az egyes munkahelyeken – foglalkozások, eszközök, felszerelések az egyes munkahelyeken.

- Tulajdonságok, formák, színek, méretek vizsgálata

Közlekedés a faluban, városban:

eszközei, lehetőségei, dolgozói, szabályai (különös tekintettel a gyalogos közlekedésre)

Geometriai tulajdonságok megfigyelése:

építés szabadon

építmények lemásolása

építési rajz alapján

síkbeli építések síkmértani elemekből (takarások) elemek

összehasonlítása, válogatása geometriai tulajdonságaik alapján.

Írányok, arányok megfigyelése:

(bal, jobb, alá-fölé, mellé, közé, előtt- mögött, vízszintes, függőleges)

különös ráfigyelés a térbeli helyzet zavarával küzdő

gyermekre (ferde, görbe, álló – fekvő, eleje – közepe – vége,

első – utolsó, fenn – lenn, felső – alsó – középső fogalmainak gyakoroltatása)
 a helyviszonylatokat kifejező névutók gyakoroltatása.

- A rész és egész viszonyainak megfigyelése.

Értékelés: folyamatos megfigyelés
Kérdésekre adott válaszok helyessége

Szempontjaik:

- megértette-e a feladatot?
- elvégzi-e a munkát?
- igényel-e segítséget vagy önálló?
- mennyi időre van szüksége a feladat elvégzéséhez?
- milyen a megoldások minősége?

Feltételek: A fejlesztés kívánatos feltételei

Eszközök:

MINIMAT készlet

gyurma, gyöngyök, dominók, kártyák, legó, építőkocka, termések (gesztenye, dió, madártollak, színes szalagok, fonalak, kicsi üvegek, puzzle, játékok, színes levelek, stb.) képeskönyvek, mesekönyvek, verseskönyvek, színezők.

14.10 Az óvoda hagyományos ünnepei, egyéb rendezvényei

Az óvoda ünnepei:

- Mikulás
- Karácsony
- Húsvét
- Anyák napja
- Gyermekek születésnapja
- Nagycsoportosok búcsúztatása

Az óvoda kirándulásai:

- közvetlen környezetben
- évente május hónapban 1 napos közös óvodai kirándulás és gyermekek és az óvodai dolgozók részvételével

Célja: ismeretszerzés, élménynyújtás

Óvoda-család közös rendezvénye:

- Farsangi mulatság

Óvoda-iskola-család

- gyermeknap program

14.11 Az óvoda kapcsolatai

Óvoda – család

Együttműködés alapelvei:

- elsődleges a gyermek érdeke
- kölcsönösség
- egyeztetni és közelíteni kell a nevelési eszközöket és célokat
- nevelőtársi viszony kialakítása

Tartalma:

- szülői közvélemény formálása a neveléssel kapcsolatban
- magatartás, életforma változás

- a családi nevelés körülményeinek ismerete
- az óvoda nyitottságát biztosítani kell a szülők számára, de nem lehet átjáróház
- rendszeres és reális tájékoztatás felvállalása
- SZMK – valós dolgokba – valós beleszólás

Módja, formái:

- szülői értekezletek
- napi találkozások alkalmával
- SZMK tagok közreműködésével
- Nyílt napok alkalmával

Óvoda – Iskola együttműködése:

Alapelvei:

- zavartalan átmenet biztosítása
- kölcsönös nyitottság
- kölcsönös bizalom

Tartalom:

- NAT – OAP kölcsönös ismeretek
- Törekvések összehangolása
- Összehangolt gyermekkép kialakítása

Módja, formái:

- közös rendezvények szervezése
- iskolai és óvodai pedagógusok együttműködése

Kapcsolat a közművelődési, egészségügyi intézményekkel:

Alapelvei:

- segítse elő a nevelési feladatok megoldását
- segítse elő a káros hatások kivédését

Tartalom:

- életkor sajátosságainak megfelelő élmény nyújtás
- egészségügyi vizsgálatok, fejlődési rendellenességek kiszűrése

Kapcsolattartás a közoktatás-irányítással és szakmai szolgáltató szervezetekkel:

Óvoda - Önkormányzat

Az önkormányzat egyetemleges felelősséggel tartozik intézményeiért, gyakorolja a

- fenntartói felügyeletet
- törvényességi felügyeletet
- szakmai felügyeletet.

Együttműködő kapcsolat fenntartására törekszünk.

Óvoda – Fejér Megyei Pedagógiai Szolgáltató Intézet

Legfontosabb szerepe, szolgáltatásai intézményünk felé a szaktanácsadói és továbbképző, valamint informáló szerep.

Óvoda – Nevelési Tanácsadó – Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői

Bizottság

- javaslat megerősítése a gyermek további óvodai nevelésben való részvételére
- vizsgálat elvégzése annak megállapítására, hogy a gyermek elérte-e az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget
- vizsgálat annak megállapítására, hogy szükséges-e a gyermek sajátos iskolai nevelésben és oktatásban való részvétele

14.12 Sajátos feladatok, speciális szolgáltatások

Gyermekvédelem:

Óvodai nevelésünk során azonosulunk a gyermekvédelmi törvény alapgondolatával: „A gyermek védelme mindenkifelett álló.”

Cél:

Az óvodai gyermekvédelmi munkán keresztül a gyermekek problémáit minél korábban felismerjük és minél hatékonyabban kezeljük, megelőzve súlyosabbá válásukat.

Feladat:

- a problémák felismerése
- az okok keresése
- segítségnyújtás
- jelzés az illetékes szakembernek (Gyermekjóléti Szolgálat)

Intézményünkben megbízott gyermekvédelmi felelős látja el a gyermekvédelmi munkát.

Feladata:

- szemléletformálás a szülők és a pedagógusok körében
- az Óvodai Nevelési Programban és az óvodai életben szerepeljenek a célok és feladatok
- veszélyeztetett gyermekek nyilvántartásba vétele, a veszélyeztetettség típusának és súlyosságának mérlegelése, javaslattevés a további teendőkre.
- kétséges, vagy nehezebb helyzetekben azonnal forduljon illetékes szakemberhez (Gyermekjóléti Szolgálat) és működjön közre a helyzet megoldásában

14.13 Az ellenőrzés és értékelés rendszere

14.13.1 Az óvoda irányítási, szervezeti felépítése, sémája

Alapközösségek:

- gyermekközösség
- óvodapedagógusok
- pedagógiai munkát segítő dajkák
- technikai dolgozók

Szervezeti felépítés

fenntartó

óvoda

nevelőtestület

Óvoda vezető

óvoda vezető
helyettes

konyhai dolgozók	óvónők	dajkák
szülők közösség	szakszervezet	Közalkalmazotti Tanács
érdekegyeztetési viszony	érdekképviselői	

14.13.2 Ellenőrzés, értékelés célja, feladata

A belső ellenőrzés, értékelés az óvodavezető, az óvodavezető helyettes és a nevelőtestület feladata.

Lényeges és megbízható információkat kell szerezni a nevelés fő tényezőiről:

- gyermekek
- felnőtt dolgozók.

Értékelés célja:

- az információk elemzése, rendezése

Fő tényező mindkét esetben a pedagógiai tevékenység.

Eredményességének vizsgálata:

- célok megvalósulása
- hatékonyság

A gyermek értékelésének fő irányai, feladatai, módszerei, eljárásai:

ellenőrzési értékelési feladat	módszerek, eljárások
A szülők és a fenntartó igényei, elvárásai a nevelési munkáról	megbeszélés, tapasztalatszerzési alkalmak
gyermekek megismerése	családlátogatás (szükség szerint) célirányos, spontán megfigyelés Mérés (átgondolt, körültekintő, minimális mértékű legyen) -bejövő gyermekek egészségügyi szokásai -iskola előtti mérés -dislexia prevenció mérés
A fejlődés jellemzőihez viszonyított állapot	Irányított megfigyelés, mérés Dokumentum elemzés

14.13.3 Ellenőrzés, értékelés területei, módszerei

- helyi program
- gyermekek fejlődésének ellenőrzése, értékelése

Az óvodavezető és a nevelőtestület értékeli a programot

- bevezetése előtt tervezet
- bevezetés közben
- bevezetés után 1 évvel
- 3-4 évenként átfogóan

Értékelés szempontjai:

- a gyermekek fejlettsége megfelel-e a céloknak, elvárásoknak
- a bevezetett tevékenységek jól szolgálják-e a feladatokat és a feladatok a célt
- a feltételeink szolgálták-e a tartalmat
- a helyi program gyakorlati hatása
a gyermek fejlődésében megjelentek-e azok a hatások, amelyet elképzeltünk
- a nevelőtestület szempontjából: gazdagodott-e a pedagógiai kultúra
- a szülők szempontjából: hogyan változott a bizalom
- helyi program gazdaságossága, a befektetett anyagiak megtérültek-e

Az értékelés módszerei:

- bevezetés előtti értékelés: alapvetően a dokumentumok elemzése
OAP, ONP, törvény
- bevezetés után: alapvetően humanisztikus módszerek közvetlen tapasztalat-szerzés, beszélgetések, mérések.

14.14 Az óvodába és iskolába lépés feltételei

14.14.1 Az óvodába lépés feltételei

Óvodába a gyermek a harmadik életévének betöltése után bármikor felvehető. A fenntartó által meghatározott és meghirdetett időpontban a szülő kérheti a gyermeke óvodában való elhelyezését. Ha a gyermek betöltötte az 5. életévét köteles az óvodai nevelés keretében folyó, iskolai életmódra felkészítő foglalkozásokon részt venni.

Abban az esetben, ha férőhely hiányában nem tud az óvoda minden jelentkező gyermeket felvenni, az intézményvezető, a vezető helyettes és a Szülői Munkaközösség vezetője, valamint a település önkormányzatát képviselő polgármester részvételével Felvételi Bizottságot kell létrehozni a felvételi kérelmek elbírálására.

Az elbírálás szempontjai:

- 1.) Iskolaköteles korúak
- 2.) Tárgyi naptári évben betöltik az 5. életévüket
- 3.) A gyermek mindkét szülője munkaviszonyban áll
- 4.) A gyermekét egyedül nevelő szülő gyermeke
- 5.) A gyermek családi, szociális körülményei

Az óvoda határozatba foglalja, ha a jelentkezési kérelmet elutasítja.

14.14.2 Az iskolába lépés feltételei

A szülő március 1. és április 30. között köteles beírni a tanköteles korú gyermekét a lakóhelye szerinti vagy a választott iskolába, az önkormányzat által meghatározott időpontban.

Az első osztályba való beiratkozáskor be kell mutatni a gyermek születési anyakönyvi kivonatát és az iskolába való lépéshez szükséges fejlettség elérését tanúsító igazolványt.

A tankötelezettség teljesítésének 6 éves kor előtti megkezdéséről az iskola igazgatója dönt.

Az óvodából kilépő gyermek fejlődési jellemzői:

- testi fejlődés
- lelki fejlődés (értelmi képességek, beszéd és kommunikációs fejlődés, ismeret elsajátítás)
- a szociális fejlődés területén

Testi jellemzők:

A gyermek az óvodáskor végére – belső érése, a családi és óvodai nevelés hatására – eléri az iskolai élet és munka megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet.

A testileg egészségesen fejlődő gyermek hat éves kora körül:

- eljut az első alakváltozáshoz
- megváltoznak testarányai
- megkezdődik a fogváltás
- teste arányosan fejlett
- mozgása összerendezett, harmonikusabb
- erőteljesen fejlődik a mozgáskoordináció és a finommotorika
- képes mozgását, viselkedését, testi szükséglete kielégítését szándékosan irányítani.

Értelmi képességek:

A lelkileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére:

- nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre
- a tanuláshoz szükséges képességei folyamatosan fejlődnek
- tovább differenciálódik érzékelése, észlelése
- az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés, felidézés
- megnő a megőrzés időtartama
- a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés
- megjelenik a szándékos figyelem, fokozatosan növekszik tartalma, terjedelme
- könnyebbé válik a figyelem megosztása, átvitele
- a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett kialakulóban van elemi fogalmi gondolkodása.

Beszédfejlődés - Az egészségesen fejlődő gyermek:

- érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél
- gondolatait, érzelmeit mások számára értékelhető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni
- minden szófajt használ
- különböző mondatszerkezeteket, mondatfajtákat alkot
- tisztán ejti a magán és mássalhangzókat
- végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét

Ismeretei - Milyen ismeretekkel rendelkezik az önmagáról és környezetéről?

- tudja nevét, lakáscímét, szülei foglalkozását
- felismeri a napszakokat
- ismeri és a gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés szabályait
- ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását, védelmét
- felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit

- ismeri a viselkedés alapvető szabályait
- kialakulóban vannak a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez és megóvásához szükséges szokások, magatartásformák
- elemi mennyiségi ismeretekkel rendelkeznek.

Szociális fejlettség:

A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére:

- készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására
- képes az együttműködésre, kapcsolatteremtésre felnőttel, gyermektársaival
- egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni
- késleltetni tudja szükségletei kielégítését
- kialakulóban van feladattudata, amely a feladatok megértésében eredményes elvégzésében nyilvánul meg.

Kötelező óvodába járás:

Az ötéves kortól kötelező óvodába járás ideje alatt változatlanul az egész gyermeki személyiség harmonikus fejlődésének elősegítése a feladat